

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

AUTORSKÉ PRÁVO NA SOCIÁLNÍCH SÍTÍCH

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení: **Vojtěch LÍDL**
Osobní číslo: **R19M0222P**
Studijní program: **M0421A220004 Právo a právní věda**
Téma práce: **Autorské právo na sociálních sítích**
Zadávající katedra: **Katedra obchodního práva**

Zásady pro vypracování

1. Úvod
2. Vymezení pojmu sociální síť
3. Úprava autorského práva v souvislosti se sociálními sítěmi v českém právním řádu a v rámci práva Evropské unie
4. Omezení a výjimky v autorském právu
5. Porušování autorského práva na sociálních sítích
6. Reklama a product placement z pohledu autorského práva
7. Závěr

Rozsah diplomové práce:

Rozsah grafických prací:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam doporučené literatury:

- viz příloha

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Pavla Tloušťová, Ph.D., MBA

Katedra obchodního práva

Datum zadání diplomové práce:

23. března 2023

Termín odevzdání diplomové práce:

31. března 2024

Stanislav Balík

Přemysl Raban

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.

děkan

Prof. JUDr. Přemysl Raban, CSc.

vedoucí katedry

V Plzni dne 4. září 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Autorské právo na sociálních sítích“ vypracoval samostatně, a to pouze za použití literatury a pramenů v ní uvedených.

V Plzni dne 26. 3. 2024

Vojtěch Líd

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval JUDr. Pavle Tloušťové, Ph.D., MBA za vstřícnost a odborné rady při vedení mé diplomové práce. Současně bych chtěl poděkovat své rodině a přátelům za trpělivost a podporu v období sepisování této práce.

Obsah

Úvod	1
1. Vymezení pojmu sociální síť	2
1.1. Vznik sociálních sítí	2
1.2. Povaha sociálních sítí	3
1.3. Charakteristika vybraných sociálních sítí	6
1.3.1. Facebook a Instagram	6
1.3.2. YouTube	8
1.3.3. TikTok.....	10
1.3.4. X	11
1.4. Sociální sítě jako autorské dílo.....	12
2. Úprava autorského práva v souvislosti se sociálními sítěmi v českém právním řádu a v rámci práva Evropské unie	14
2.1. Mezinárodní právo autorské.....	15
2.2. Autorské právo v Evropské unii	16
2.2.1. Informační směrnice	18
2.2.2. Směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu	19
2.3. Autorské právo v České republice	23
2.3.1. Osobnostní práva	26
2.3.2. Majetková práva	30
3. Omezení a výjimky v autorském právu	34
3.1. Pojem uživatele.....	34
3.2. Tříkrokový test	36
3.3. Výjimky a omezení podle autorského zákona	37
4. Porušování autorského práva na sociálních sítích	41
4.1. Odpovědnost poskytovatele sociálních sítí za porušování autorského práva ..	42
4.2. Soukromoprávní ochrana autorského práva	43
4.3. Mimosoudní řešení sporů	45
4.4. Přestupky v autorském právu	47
4.5. Trestné činy v autorském právu.....	47
5. Reklama a product placement z pohledu autorského práva.....	49
5.1. Licence	51
5.2. Product placement.....	53

Závěr	55
Zdroje	57
Resumé	61

Úvod

Sociální sítě se postupně staly nezbytným společníkem značné části společnosti. Pro jednotlivce představují únik do místa, ve kterém mohou okamžitě komunikovat se svými blízkými, vyhledávat zábavu, ale například i vzdělání nebo seberealizaci. Sociální sítě rovněž představují prostor, ve kterém mohou lidé vyjadřovat své názory, přispívat do veřejné diskuze a zveřejňovat své kreativní výtvoř. V neposlední řadě zde lidé našli možnosti, jak docílit zisku. V dnešní době se při zmínce o problematice sociálních sítí většinou vybaví primárně případy spojené se svobodou projevu nebo právem na ochranu osobnosti, nicméně v prostoru sociálních sítí je možné narazit i na jiná úskalí.

Cílem této práce je přiblížení fenoménu sociálních sítí z právního hlediska a s ním spojené možné porušování autorského práva. Dále je v této práci věnována pozornost vybraným sociálním sítím, které lze v současnosti považovat za nejpoužívanější. Vybrané kapitoly této práce jsou opřené o judikaturu, přičemž některá rozhodnutí soudů nejsou přímo spojená se sociálními sítěmi, nýbrž obdobnými službami poskytovanými na internetu. Část práce byla dále věnována problematice sociálních sítí z jiného úhlu pohledu, konkrétně zda může samotná sociální síť být autorským dílem nebo zda poskytovatel sociální sítě je odpovědný za její obsah. Na závěr je nastíněna právní úprava reklamních sdělení, neboť právě reklama je nyní již nedílnou součástí sociálních sítí.

1. Vymezení pojmu sociální síť

1.1. Vznik sociálních sítí

Lidstvo si v průběhu svého vývoje vyvinulo několik druhů komunikace, která spočívá v přenosu informace prostřednictvím média nebo komunikačního kanálu od komunikátora k příjemci. Tuto komunikaci můžeme rozlišit do několika skupin, a to na komunikaci intrapersonální, interpersonální, skupinovou, meziskupinovou, institucionalizovanou a masovou. Právě komunikace masová, která má potenciál oslovit velký počet lidí, učinila svůj pokrok společně s rychlým vývojem techniky ve společnosti. Její počátky lze sledovat již v 15. století, kdy byl vynalezen knihtisk Johannem Gutenbergem.¹ Přes různé pamflety, letáky, a posléze i noviny zaznamenala tištěná média rychlý rozmach, který ale začal čelit novým výzvám s příchodem rozhlasu, rádia a televize. Díky technickému pokroku se objevila v 70. letech 20. století výzva nová, a to internet. V roce 1969 vzniká síť ARPANET, na kterou navázal internet s mezinárodním dosahem díky World Wide Webu.² Lidstvo tak získalo prostor, který mu poskytl nové, rychlé a globální způsoby komunikace od interpersonální po komunikaci masovou, avšak stalo se na takovém stavu techniky do určité míry závislé. V rámci internetu se zároveň začaly formovat jeho jednotlivé složky, například zobrazování webových stránek pomocí prohlížeče, elektronická pošta, přenos souborů a média. Právě média se svým vstupem na internet stala systémem, který je stále málo předvídatelný a pro právní regulaci složitě uchopitelný.

Uživatelé internetu jej následně začali využívat pro své každodenní aktivity. Nejprve byl internet prostředkem pro komunikaci, posléze se ale stal místem, které lidé začali navštěvovat mimo jiné i například pro zábavu, vzdělávání a socializaci. Pro jednotlivé potřeby se začaly objevovat dílčí platformy, na kterých mohly být tyto potřeby uspokojeny. Pro sdílení obsahu postupně vznikaly Wikipedie (2001), Facebook (2004), YouTube (2005), Twitter (2006), Instagram (2010) a spousta dalších, z nichž některé již nejsou využívané a pomalu mizí

¹ *The Library Quarterly*. Online. 1979, roč. 49, č. 3. 1979. ISSN 0024-2519. Dostupné z: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/630168>. [cit. 2023-10-1].

² Stephen M. Marson PhD, *A Selective History of Internet Technology and Social Work, Computers in Human Services*, ACSW, 1997.

z povědomí společnosti.³ Vývoj sociálních sítí je ovlivněn nejen potřebami jejich uživatelů, ale také vzájemnou konkurencí. Zároveň dochází v posledních letech k dalším změnám v prostoru sociálních sítí, kdy například Mark Zuckerberg, zakladatel sítě Facebook, odkoupil v roce 2012 síť Instagram a v roce 2014 komunikační síť Whatsapp, díky čemuž si získal silné postavení a mnohem větší vliv v prostoru sdílení obsahu online.

1.2. Povaha sociálních sítí

Ke konci prvního desetiletí 21. století si sociální sítě získaly své pevné místo ve společnosti po celém světě. Lidé od této chvíle nevyužívali internet jen pro získávání informací a pro pasivní sledování obsahu, nýbrž se začali sami zapojovat a tím ovlivňovat směr, kterým se sociální sítě vyvíjejí. Sociální sítě tak lze pojmout jako digitální prostředí, které obsahuje vzájemné působení mezi uživateli, které se zaměřuje na zprostředkovávání participace a vzájemného působení uživatelů. Výsledkem tohoto procesu je obsah, který je tvořen a sdílen na internetu jako výtvar uživatelů.⁴

Na sociální sítě tak lze nahlížet jako na systém, který je tvořený uživateli a vztahy mezi nimi, přičemž uživatelé na základě těchto vazeb tvoří samostatné skupiny, a mezi jednotlivci a skupinami dochází k neustálému přenosu informací, tvorbě obsahu a jeho sdílení.

Další pohled na sociální sítě přináší autoři D. Boyd a N. Ellison, kteří je definují jako webové služby, které umožňují jednotlivcům (1) vytvořit veřejný či částečně veřejný profil v rámci uzavřeného systému, (2) vytvořit seznam uživatelů, se kterými jsou ve spojení, a (3) prohlížet a procházet takový vytvořen jak jimi, tak jinými uživateli.⁵

Z právního hlediska se nabízí možnost zařadit sociální sítě do režimu elektronické komunikace a tím vycházet z pojmů vymezených v zákoně č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích, který se mimo jiné věnuje interpersonální komunikační službě. Nicméně již v ustanovení § 1 odst. 2 tohoto

³ DIJCK, J., *The Culture of Connectivity, A Critical History of Social Media*, Oxford University Press 2013

⁴ SEARGEANT, P., TAGG, C., *The Language of Social Media: Identity and Community on the Internet*. Palgrave Macmillan UK, 2014

⁵ Danah M. Boyd, Nicole B. Ellison, *Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship*, *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 13, Issue 1, 1 October 2007, Pages 210–230, <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>

zákonu nalezneme, že jeho úprava se nevztahuje na obsah služeb poskytovaných prostřednictvím sítí elektronických komunikací. Tento závěr je dále rozveden i směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2018/1978 ze dne 11. prosince 2018, kterou se stanoví evropský kodex pro elektronické komunikace. Ta ve svém recitálu č. 17 uvádí následující: *„Interpersonální komunikační služby jsou služby, které umožňují interaktivní výměnu informací mezi osobami, a patří mezi ně služby, jako jsou tradiční hlasová volání mezi dvěma jednotlivci, ale také všechny druhy elektronické pošty, služby zasílání zpráv nebo skupinové diskuse. Interpersonální komunikační služby zahrnují pouze komunikaci mezi konečným, tedy nikoli potenciálně neomezeným, počtem fyzických osob, který je určen odesílatelem komunikace. Komunikace, již se účastní právnické osoby, by do této definice měla spadat, jestliže jménem těchto právnických osob jednájí nebo se této komunikace alespoň na jedné straně účastní fyzické osoby. Interaktivní komunikace znamená, že služba umožňuje příjemci informace odpovídat. Služby, jež tyto požadavky nesplňují, například lineární rozhlasové a televizní vysílání, video na vyžádání, internetové stránky, sociální sítě, blogy nebo výměna informací mezi stroji, by se za interpersonální komunikační služby považovat neměly.“*⁶ Sociální sítě jsou z působnosti této směrnice výslovně vyjmuty.

Důvodová zpráva k zákonu č. 429/2022 Sb., kterým se mění autorský zákon naproti tomu uvádí § 46 autorského zákona, že vymezení poskytovatele služby pro sdílení obsahu online by se mělo vztahovat na takové služby, které soutěží či mohou soutěžit s ostatními online službami cílenými na stejné skupiny. Účelem těchto služeb je uchovávání většího množství obsahu chráněného autorským právem. Jako příklad zde výslovně uvádí platformy YouTube, Facebook a Instagram, které považuje za služby umožňující nahrávat obsah a tento obsah sdílet s ostatními uživateli služby.⁷

Sociální sítě vytyčují určitý prostor či systém, ve kterém vznikají specifické vazby mezi uživateli, prostřednictvím kterých následně dochází k výměně informací. Tomu, zda je tento prostor soukromý nebo veřejný, se věnoval Ústavní soud se ve svém nálezu sp. zn. III. ÚS 3844/13-1, ve kterém stanovil následující: *„Povaha sociální sítě Facebook není jednoznačně soukromá či veřejná, neboť*

⁶ Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1972 ze dne 11. prosince 2018, kterou se stanoví evropský kodex pro elektronické komunikace, přepracované znění.

⁷ Důvodová zpráva k zákonu č. 429/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

záleží na každém uživateli, jakou míru ochrany soukromí na svém profilu zvolí. Rozhodnou-li se orgány činné v trestním řízení zjišťovat z facebookového profilu informace soukromé povahy, musí jejich postupy dodržovat rámeček stanovený právními předpisy a respektovat obecné principy, na nichž je založena činnost státních orgánů, zejména v maximální možné míře šetřit ústavně zaručená práva a svobody dotčených osob.“

Veřejnou povahu sociálních sítí lze vnímat i z hlediska možnosti tuto síť užívat a mít k ní přístup. Sociální sítě jsou sami soukromoprávními subjekty, a tak nemohou tvořit veřejný prostor, jak jej známe v našem právním řádu například pod pojmem veřejného prostranství. I přesto sociální sítě využívá 4.88 miliardy lidí v globálním měřítku⁸ a vstup na ně není zpravidla zpoplatněn či podmíněn jiným způsobem. Bezplatnosti se věnoval Soudní dvůr Evropské unie ve stanovisku ve věci C-252/21, Meta Platforms Inc. a další v. Bundeskartellamt ve kterém stanovil, že společnost Meta Platforms spravuje nabídku sítě Facebook, Instagram a WhatsApp na takovém principu, kdy na jedné straně poskytuje soukromým uživatelům služby sítě bezplatně, a na druhé straně prodává online reklamu vytvořenou na míru uživatelům sítě, jejímž cílem je prezentovat uživateli produkty a služby. Základem pro takovou reklamu je automatizované sestavení detailních profilů uživatelů sítě a online služeb nabízených na úrovni skupiny. Tento princip poskytování služby bez poplatků, ale se zobrazováním reklam byl již do určité míry překonán, a je tak možné užívat sociální sítě bez reklam, avšak po uhrazení poplatku. O sociálních sítích tak můžeme hovořit také jako o prostoru s téměř neomezeným přístupem, se kterým se stále více pojí mimo jiné i problematika například svobody projevu a regulace chování jednotlivých uživatelů. Jelikož se ale jedná o soukromoprávní subjekty a problémy vzniklé mezi uživateli navzájem nebo mezi uživateli a sociálními sítěmi, jsou právní vztahy na horizontální úrovni. Obsah na sociálních sítích, který vytváří a sdílí její uživatelé, lze regulovat ve veřejném zájmu, pokud dochází ke kolizi s jinými právy chráněnými zájmy.⁹

Sociální sítě lze podle základních principů rozdělit do několika kategorií. První kategorií jsou SNS sítě (social network sites), které umožňují komunikaci jak

⁸ Statistika dostupná na: <https://www.statista.com/statistics/617136/digital-population-worldwide/>

⁹ SVOBODA, T., Sociální sítě a veřejný zájem. Zdroj: Právník č. 7/2021, rubrika Stati, str. 580-596

jednotlivých uživatelů mezi sebou, tak i komunikaci skupinovou, meziskupinovou a masovou. Příkladem takové sítě je již zmíněný Facebook. Další kategorií jsou UGC (user-generated content), prostřednictvím kterých mohou uživatelé sdílet jimi vytvořený obsah jako fotografie či videa. Mezi takové sítě lze řadit Instagram, YouTube a Wikipedii. Třetí skupinou jsou TMS (trading and marketing sites), na kterých dochází k prodeji a koupi zboží, příkladem zde může být eBay a Amazon. Čtvrtou a poslední kategorií tvoří PGS (play and game sites), sítě, které umožňují uživatelům hrát hry.¹⁰

1.3. Charakteristika vybraných sociálních sítí

Předmětem autorského práva je autorské dílo, které by nemohlo vzniknout bez jedinečné duševní činnosti autora. Co vše je autorským dílem demonstrativně vyjmenovává zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (dále jen „autorský zákon“) v ustanovení § 2, ve kterém neuzavřeně vyjmenovává díla literární, jiná umělecká díla a díla vědecká. Tato diplomová práce tak bude zaměřena zejména na sítě SNS a UCG, které svým uživatelům poskytují nejvíce možnosti, jak s těmito díly mohou disponovat.

1.3.1. Facebook a Instagram

Facebook je jedním z produktů společnosti Meta Platforms Ireland Limited. Svým uživatelům poskytuje možnost, jak se mohou vyjadřovat a komunikovat s jinými uživateli prostřednictvím například aktualizací stavu, fotek, videí, příběhů, hlasových hovorů, videohovorů a zpráv. Mezi své další funkce řadí Facebook možnost vytváření událostí a skupin. Ve svých podmínkách používání služby uvádí Facebook, že v rámci své činnosti se dále zabývá výzkumem, jenž má za cíl vývoj, testování a zlepšování produktů a za tímto účelem analyzuje informace, kterými o svých uživateli disponuje. Při takových postupech využívá umělou inteligenci, systémy strojového učení a augmentovanou realitu.

Instagram je dalším produktem společnosti Meta Platforms Ireland Limited. Dle smluvních podmínek se jedná o službu, která je tvořena následujícími prvky: poskytování přizpůsobených příležitostí k vytváření, spojování uživatelů,

¹⁰ DIJCK, J., The Culture of Connectivity, A Critical History of Social Media, Oxford University Press 2013

komunikaci, objevování a sdílení, zajišťování bezpečnosti, integrity a zabezpečení v produktech společnosti Meta, vývoj a používání technologií, pomocí nichž může trvale sloužit rostoucí komunitě, poskytování konzistentního a plynulého prostředí v produktech společností vlastněných společností Meta nad rámec smlouvy s uživateli, komunikace, zajištění přístupu k této službě, zajištění spojení mezi uživateli a značkami, produkty či službami způsobem, který uživatelům vyhovuje a poskytování a vylepšování produktů Meta.

Vstup a následné užívání Facebooku a Instagramu není přísně podmíněno, a jak už bylo zmíněno výše, tento přístup není povinně zpoplatněn. Obě sociální sítě si však kladou určité podmínky, které musí být splněny, aby na ně mohl jedinec vstoupit. Těmito podmínkami je věk, kdy uživatelé nesmí být mladší 13 let, dále nesmějí být již odsouzenými sexuálními delikventy, jejich účet nesmí být již dříve zablokovaný a na závěr musejí být produkty Facebooku a Instagramu používány podle příslušných právních předpisů.

Ve svých smluvních podmínkách se tyto sociální sítě věnují též oprávněním, které jim uživatelé udělují využíváním jejich služeb. Jedná se tak o udělení nevýhradní, bezplatné, převoditelné, sublicencovatelné a celosvětové licence k hostování, používání, distribuci, úpravě, spouštění, kopírování, veřejnému předvádění nebo zobrazování, překladu a vytváření odvozených děl k obsahu, když uživatel v této službě nebo ve spojení s ní sdílí, zveřejňuje nebo nahrává obsah. V případě, že vznikne při používání služeb těchto sociálních sítí uživatelem v postavení spotřebitele spor, bude řešen u příslušného soudu v zemi trvalého bydliště uživatele, avšak v případě, kdy vznikne spor související s používáním služby v jiném postavení než v postavení spotřebitele, bude řešen před příslušným soudem v Irsku podle irského práva.

V květnu 2021 byl společností Meta vydán průvodní dokument k ochraně duševního vlastnictví na Facebooku a Instagramu, ve kterém uvádí, že ochrana práva duševního vlastnictví pramení z jejich obchodních podmínek a zásad komunity. Tyto stanoví základní povinnost spočívající v zákazu sdílení obsahu, který práva duševního vlastnictví porušuje. Stanovená povinnost je rozšířena i na reklamní sdělení v reklamních zásadách. Pro případ porušení těchto práv připomíná průvodní dokument uživatelům možnost využít Help Center duševního vlastnictví, které poskytuje informace o duševním vlastnictví a procesu ochrany v rámci těchto sociálních sítí. Pomoc je poskytována v případě porušení práv

vztahující se k fotografiím, videím, reklamám, kompletním profilovým účtům, stránkám nebo událostem. Lze ji požadovat na základě podnětu uživatele, avšak je uvedeno, že jsou tvořeny nové technologie, které by na porušení práv duševního vlastnictví reagovali i bez podnětu. Již nyní fungují systémy, které automaticky blokuji určité účty na základě strojového učení. Meta vytvořila v rámci ochrany práv duševního vlastnictví ještě dvě možnosti, prostřednictvím kterých mohou získat uživatelé ochranu. První je Rights Manager. Jedná se o systém, na který lze nahrát fotografie, obrázky a videa, a jakmile je s takovými zjištěna shoda na sociálních sítích, mohou uživatelé rozhodnout, jaké další kroky budou podniknuty. Tento systém sám usnadňuje uživatelům proces ochrany jejich práv, neboť díky němu mizí potřeba podání podnětu, avšak je vyžadováno, aby do něj uživatelé nejprve nahráli předmětná díla. Druhou možností je Commerce & Ads IP Tool. Tato spočívá v možnosti průběžného vyhledávání podobného obsahu na základě klíčových slov či na základě obrazu, dále lze výsledky vyhledávání upravit pomocí filtrovací funkce. Je-li výsledkem obsah, který může porušovat práva duševního vlastnictví, může uživatel podat podnět, na základě kterého učiní provozovatel sociální sítě potřebná opatření.

1.3.2. YouTube

YouTube byl založen v roce 2005 a o rok později, v roce 2006, byl odkoupen společností Google. V Evropském hospodářském prostoru a ve Švýcarsku jej poskytuje Google Ireland limited dle irského práva. Tato služba umožňuje svým uživatelům sledovat a sdílet videa a nabízí fórum, na kterém mohou uživatelé komunikovat. Svoji oblibu si YouTube získal díky novému typu obsahu, kterým začal konkurovat běžnému televiznímu vysílání.¹¹ Nabízí tak možnost tvůrcům originálního obsahu sdílet svá díla mezi ostatní uživatele. Obsahem služby jsou dle smluvních podmínek společnosti videa, zvuk, grafické materiály, fotografie, texty, prvky označení, interaktivní funkce, software a další materiály. Vzhledem k velkému množství možností, jak na této platformě lze sdílet výsledky duševní tvůrčí činnosti uživatelů, je nutné stanovit způsob ochrany duševního vlastnictví. YouTube poskytuje pro uživatele několik nástrojů, prostřednictvím kterých mohou chránit svá autorská práva.

¹¹ DIJCK, J., The Culture of Connectivity, A Critical History of Social Media, Oxford University Press 2013

Prvním nástrojem je webový formulář pro zastavení šíření z důvodu porušení autorských práv. Uživatelé mohou tímto způsobem podat žádost o odstranění obsahu, pokud se domnívají, že bylo jejich autorské právo porušeno. Avšak předtím, než uživatel žádost podá, informuje jej YouTube o seznámení se s výjimkami z ochrany autorského práva a s principem fair use. Tento princip, užívaný ve Spojených státech, stanoví, za kterých podmínek lze použít obsah chráněný autorským právem, aniž by bylo nutné vyžádat si povolení držitele těchto práv. Skládá se ze čtyř faktorů, kterými je účel a charakter použití, charakter díla, rozsah a významnost použité části ve vztahu k celému dílu chráněnému autorskými právy a vliv použití na potenciální trh nebo na hodnotu díla chráněného autorskými právy. Evropská Unie díky odlišnému právnímu řádu přistupuje k výjimkám za autorského práva jiným způsobem. Namísto čtyřkrokového testu jsou ve směrnici Evropského parlamentu a Rady (EU) o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu stanoveny jednotlivé kategorie výjimek a omezení. Aby se tak mohlo jednat o výjimku z autorského práva, musí být autorské dílo využito v rámci citace, kritiky, recenze, karikatury, parodie a pastiše.

Druhým nástrojem je Copyright Match Tool, který na základě žádosti o odstranění vyhledává potenciální shody s obsahem, kvůli kterému byla žádost podána. Tento nástroj následně výsledky poskytne žadateli, na kterém je rozhodnutí, jak s tímto porušením práva bude chtít naložit. Vybrat si může z možnosti archivace obsahu, požádání o odstranění a kontaktování kanálu.

Dalším nástrojem je Program ověřování obsahu. Tento je určený zejména společností, které jsou držiteli autorských práv. Prostřednictvím tohoto nástroje mohou společnosti konkrétně identifikovat uživatele, kteří se dopouští porušování autorských práv, a tyto informace dále poskytnout sociální síti k dalšímu řešení. Zpravidla jím je odstranění, prokáže-li se, že je toto odstranění oprávněné.

Posledním nástrojem je Content ID. Jedná se o systém, který automaticky vyhledává shodu s obsahem, který na něj aktivně nahráli uživatelé. V porovnání s výše zmíněnými sociálními sítěmi jej lze přirovnat k Commerce & Ads IP Tool. Pokud najde shodu, může vlastník autorských práv nechat sledování videa zablokovat, zpeněžit video zobrazením reklamy, kdy lze v určitých případech sdílet tržby s uživatelem, který video nahrál, nebo lze sledovat statistiky

sledovanosti videa. Využití tohoto nástroje je podmíněno vlastnictvím výhradního autorského práva k obsahu.

YouTube lze považovat za sociální síť, se kterou je autorské právo spojeno více než například s Facebookem, na kterém mohou uživatelé svoji aktivitu dávat najevo například i jenom sdílením své polohy s ostatními uživateli. YouTube je založený zejména na sdílení obsahu, kterým jsou zpravidla audiovizuální díla. Vzhledem k četnosti děl vzniká velké množství podáváných žádostí o odstranění a využívání jiných nástrojů pro ochranu autorských práv. Aby se předcházelo zneužívání těchto nástrojů, například zadávání nepravdivých údajů či šikanózní jednání, může být zablokován účet uživatelů, kteří se takového jednání dopouštějí.

Jakmile uživatelé poskytnou obsah na sociální síti YouTube, poskytují jí tak celosvětovou, nevýhradní, bezplatnou a přenositelnou licenci. Ostatním uživatelům je zároveň poskytnuta nevýhradní, celosvětová a bezplatná licence k přístupu k obsahu a jeho využívání. Tyto licence trvají po tu dobu, po jakou je obsah na sociální síť nahrán. YouTube si též k licencím vyhrazuje právo obsah zpeněžit, a to buď zobrazením reklam nebo účtováním poplatku uživatelům za přístup k obsahu.

Pokud uživatelé porušují síť nastavená pravidla, mohou jim být uloženy mimo odstranění a zablokování obsahu a varování i sankce v podobě časového omezení sdílení obsahu nebo trvalého odstranění kanálu z YouTube.

1.3.3. TikTok

TikTok je sociální síť výrazně mladší v porovnání se sítěmi již zmíněnými. V roce 2017 odkoupila čínská společnost platformu Musical.ly, která sloužila ke sdílení krátkých videí, a v roce 2018 ji přeměnila na TikTok.¹² Pro oblast Evropského hospodářského prostoru a Švýcarska ji poskytuje společnost TikTok Technology Limited sídlící v Irsku. V prostředí této sociální sítě mohou její uživatelé spolu navzájem komunikovat, a dále vytvářet, prohlížet a sdílet obsah. V rámci komparace se zmíněnými sítěmi se od nich odlišuje tím, čím je její obsah tvořen. Jsou jím krátká videa trávající patnáct vteřin až tři minuty. Uživatelé tato videa mohou vytvářet a upravovat buď z jiných zařízení anebo přímo prostřednictvím samotné sociální sítě, a následně je sdílet.

¹² Britannica (2023), *TikTok* [online], [cit. 2-10-2023].
<https://www.britannica.com/topic/TikTok>

TikTok následuje ostatní sociální sítě a stejně jako ony je bezplatný s tím, že jsou uživatelům předkládána reklamní sdělení. Co se věkového omezení týče, je stanovena hranice minimálního věku 16 let pro zasílání přímých zpráv mezi uživateli a věku 18 let pro živé vysílání a interakci s virtuálními předměty.

Licenci k užívání obsahu uděluje uživatel TikToku vytvořením, zveřejněním nebo jiným zpřístupněním obsahu. Tato licence je nevýhradní, bezúplatná, převoditelná, celosvětová a umožňuje udělovat druhotné licence. Zánik licence je spojen se zrušením uživatelského účtu nebo odstranění obsahu

Pokud dojde k porušení autorského práva, mohou uživatelé podat oznámení o porušení autorských práv prostřednictvím internetového formuláře a žádat tak o odstranění obsahu. TikTok nabízí ve svém prostředí samotným uživatelům bránit se takové žádosti od ostatních uživatelů. Pokud se tak uživatel, jenž uveřejnil obsah, domnívá, že je oprávněný jej zveřejnit, může podat protioznámení a domáhat se zdržení se zásahu do svého obsahu.

Vzhledem k povaze TikToku, která spočívá ve sdílení krátkých videí a v umožnění tato videa tvořit a upravovat, je uživatelům poskytnuta databáze hudby, kterou mohou při tvorbě využívat. Tato databáze, označována jako knihovna komerční hudby, je zpřístupněna uživatelům, kteří ji mohou dále využít jak při tvorbě svých originálních videích, tak ve spojení s propagací výrobků a služeb na této sociální síti a ve spojení s určitou značkou či logem. Hudba je do knihovny komerční hudby poskytnuta na základě licencí, které jsou uděleny zpřístupněním obsahu na sociální síť.

1.3.4. X

Sociální síť X, dříve Twitter, má své počátky v roce 2006. Účelem, pro který ji vytvořil Jack Dorsey, bylo prvotně jen zajištění běžné komunikace mezi uživateli, která by byla podobná zasílání SMS zpráv. Z tohoto důvodu byl omezen počet znaků na jeden příspěvek uživatele, a to na celkový počet 160. V roce 2009 došlo k první změně v účelu Twitteru, kterým od této chvíle bylo získávání a poskytování informací o aktuálním dění nejen ve vztahu mezi jednotlivými uživateli navzájem na principu SMS zpráv, ale ve vztahu mezi všemi uživateli.¹³ Twitter se tak vyvinul z běžného komunikačního prostředku v masové médium,

¹³ WELLER, K., BRUNS, A., BURGERR, J., MAHRT, M., PUSCHMANN, C., *Twitter and Society*, Peter Lang Publishing, Inc. New York, 2014

kteře mělo a stále má potenciál oslovit všechny své uživatele, kterých bylo v prosinci v roce 2022 aktivních celkem 368 milionů.¹⁴ Další velká změna nastala v listopadu 2022, kdy tuto sociální odkoupil Elon Musk.¹⁵ Pod vedením nového majitele došlo například k hromadnému propouštění zaměstnanců Twitteru a ke změnu jména z „Twitter“ na „X“.

Sociální síť X a služby s ní spojené poskytuje pro Evropskou unii společnost Twitter International Unlimited Company se sídlem v Irsku. Dnes lze v prostoru této sítě sdílet příspěvky o délce 280 znaků, spolu s tím i fotografie a videa. S obsahem, který na X uživatelé nahrávají, mohou ostatní uživatelé interagovat. Při zveřejnění, zobrazení, nebo jiném sdílení obsahu udělují jeho autoři celosvětovou, nevýhradní, bezplatnou licenci sociální síti X k dalšímu nakládání s tímto obsahem. Tím může být například další používání obsahu, jeho reprodukce, šíření, úprava a překlad.

V rámci ochrany autorského práva je uživatelům poskytnuta možnost podat stížnost pro porušení autorských práv, jejímž následkem může být tak odstranění porušujícího obsahu. Pro případ, kdy by byla tato stížnost podána neoprávněně, existuje pro uživatele, stejně tak jako na sociální síti TikTok, možnost podat protioznámení. V rámci tohoto protioznámení je uživateli, který podal stížnost pro porušení autorských práv, zasláno o této skutečnosti vyrozumění. Pokud se tento uživatel nevyjádří k protioznámení do 10 dnů, je původní obsah ponechán na sociální síti.

1.4. Sociální síť jako autorské dílo

Sociální sítě jsou aplikacemi, které tvoří software nebo soubor programů plnící určité požadavky zadávané jejich uživateli.¹⁶ Zprvu se objevovaly aplikace pro uživatele dnes již samozřejmé, například kalendář nebo e-mail, avšak s vývojem techniky se rozrostla i nabídka aplikací, které již doplňovaly výbavu mobilních telefonů například o služby sociálních sítí, her, GPS a bankovníctví. Jelikož se ale jedná o soukromou sféru života, měl každý, kdo určitý druh aplikace vytvořil, možnost ji uvést do společnosti a na trh. Každá aplikace je založena na určitém

¹⁴ Statistika dostupná na: <https://www.statista.com/statistics/303681/twitter-users-worldwide/>

¹⁵ ZINOVIEY, D., SARKAR, A., BICEN P., (2023). The “Non-Musk Effect“ at Twitter, Suffolk University, Boston, MA, USA

¹⁶ DEHLINGER, J., DIXON, J., Mobile Application Software Engineering: Challenges and Research Directions, Towson University

softwaru (počítačovém programu), který je považován za autorské dílo a požívá tak autorskoprávní ochrany.

Nejvyšší soud se ve svém usnesení sp. zn. 5 Tdo 1271/2016-34 ze dne 19. 19. 2016 vyjádřil k počítačovému předmětu jako předmětu ochrany autorských práv následovně: *„Za předmět ochrany se jako autorské dílo podle § 2 odst. 2 autorského zákona považuje výslovně i počítačový program, je-li původní v tom smyslu, že je autorovým vlastním duševním výtvozem. Jiná kritéria pro stanovení způsobilosti počítačového programu k ochraně se neuplatní. Výjimečně však mohou existovat i standardní programy s minimem originality, které nenaplňují znaky díla ve smyslu autorského zákona. Za počítačový program se považuje nehmotný výsledek autorovy tvůrčí činnosti, tedy určitá struktura daná organizací dat, posloupností instrukcí, volbou algoritmů a způsobem komunikace s uživatelem, který je většinou zapsán ve zdrojovém textu nebo strojovém (binárním) kódu. Tento zápis má již určitou hmotnou povahu a podobu a schopnost zobrazení. ... Autorským právem není chráněno vlastní řešení počítačového programu, nýbrž jeho autorskoprávní ztvárnění. Český právní řád zařazuje počítačové programy, bez ohledu na formu vyjádření, z hlediska jejich ochrany k dílům literárním.“*

Na počítačový program můžeme nahlížet jako na soubor operací, výpočtů a instrukcí, které jsou prováděny pro dosažení konkrétního účelu, přičemž tento soubor instrukcí je sdělován zpravidla zdrojovým kódem. Z pohledu autorského práva je pro počítačový program stěžejní samotná původnost. Požadavek původnosti je splněn, jakmile je počítačový program vlastním duševním výtvozem autora, kterým může být jen fyzická osoba. Do kontrastu k počítačovému programu v tomto ohledu tak lze uvést díla literární, jiná umělecká a vědecká, kterým klade zákon požadavek spolu s původností i požadavek jedinečnosti. Důvod, pro který jsou počítačové programy chráněny jen co do původnosti, vychází z tzv. interoperability, která je ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES ze dne 2. dubna 2009 vymezena jako schopnost vzájemně si vyměňovat informace a vzájemně vyměněné informace užívat, neboť samotný počítačový program je určen ke komunikaci a spolupráci s ostatními prvky počítačového systému a s uživateli, kdy k této komunikaci a spolupráci dochází na rozhraní. Aby mohlo ke vzájemné spolupráci mezi jednotlivými prvky docházet, je nutné, aby si byla rozhraní do určité míry podobná a vyměňované informace

byly ekvivalentní. Výhodou interoperability může být její potenciál pro další vývoj, neboť právě díky ní je vývojářům poskytnut pomyslný základní kámen, ze kterého mohou vycházet a přidávat k němu další znalosti, namísto psaní zdrojového kódu od začátku. Aby však program, který vychází z již existujícího zdrojového kódu, požíval autorskoprávní ochrany, musí splňovat právě kritérium původnosti, musí být spjat se svým autorem právě svým intelektuálním a duševním vytvořením.¹⁷

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/24/ES dále stanoví, že předmětem ochrany je pouze vyjádření počítačového programu a myšlenky a zásady, na kterých jsou založeny jednotlivé prvky programu včetně myšlenek a zásad, na kterých jsou založena rozhraní, nejsou chráněny autorským právem ve smyslu této směrnice.

Při vývoji sociálních sítí je tak důležité myslet na to, že jsou využívány běžné technologické postupy, čímž je do značné míry znemožněna neomezenost tvůrčí činnosti. V každém posouzení, zda bylo porušeno autorské právo při tvorbě sociální sítě, je tak důležité individuálně vyhodnotit míru původnosti.

2. Úprava autorského práva v souvislosti se sociálními sítěmi v českém právním řádu a v rámci práva Evropské unie

Autorské právo je pevně spjato s tvorbou autorů. Poskytuje jim pomyslné mantinely, v jejichž mezích se mohou podílet na udávání směru kulturního vývoje. Samotná kultura je jedním z komunikačních nástrojů¹⁸, který provází lidstvo napříč jeho historií, a i dnes, ve společnosti sítí, kde je kulturní průmysl společně s průmyslem mediálním jedním z hlavních zájmů, drží s vývojem společnosti krok. Právo jako systematický celek, a s ním i právo autorské, tak musí reagovat na změny ve společnosti odpovídajícím způsobem. Nežádoucím by byl v takovém případě stav, kdy by přijaté zákony reagovaly na události ve společnosti, které již nejsou aktuální. Z tohoto důvodu je nutné průběžně

¹⁷ MYSLIVEC, D., (2022). *Právní aspekty interoperability software*. Zdroj: Revue pro právo a technologie č. 26/2022, rubrika Téma, str. 277 - 338

¹⁸ CHROMÝ, J., *Komunikace, média, vzdělávání, kultura*. Didaktika, pedagogika. Praha: Extrasystem Praha, 2014.

analyzovat současnou společnost a adekvátně odpovídat na vyvstalou problematiku.

2.1. Mezinárodní právo autorské

Mezinárodními smlouvami jsou upravena práva a povinnosti mezinárodních subjektů. Určitým způsobem narušují zásadu teritoriality autorského práva a snaží se přiblížit a sjednotit právní úpravu jednotlivých států. Pokud by se ponechaly samostatné a rozdílné právní řády, byl by tím mnohonásobně zkomplikován proces obchodu a kulturního prolínání jednotlivých států.

Mezinárodní smlouvy se tak snaží alespoň usnadnit kulturní výměnu. Za tímto účelem stanoví zásadu zacházení s cizími státními příslušníky a zásadu cizineckého režimu.

Zásada zacházení s cizími státními příslušníky vychází z předpokladu, že stát bude v rámci autorského práva s cizími státními příslušníky smluvních států jednat tak, jako by byli jeho občané. Zásada cizineckého režimu slouží jako doplnění k již stávajícím právům, která rozvíjí, a uplatní se tehdy, je-li to výslovně stanoveno mezinárodní smlouvou. První zásadou je zásada materiální reciprocity, v rámci které se cizincům poskytuje taková ochrana, která odpovídá ochraně původní ve státě cizince. Druhou je zásada zacházení podle nejvyšších výhod, díky které je cizincům poskytována ochrana nejvyšší možná.¹⁹

V rámci mezinárodněprávní úpravy platí podle čl. 10 Ústavy České republiky, že součástí právního řádu České republiky jsou vyhlášené mezinárodní smlouvy, k jejichž ratifikaci dal Parlament souhlas a jimiž je vázána. Pokud nastane rozpor mezi mezinárodní smlouvou a zákonem, použije se mezinárodní smlouva. V takovém případě zákon neztrácí svoji platnost a není zrušen, jen není v konkrétním případě aplikován.

První mezinárodní smlouvou, která se věnuje autorskému právu v mezinárodním měřítku a představuje pomyslný pilíř mezinárodního autorského práva, je Bernská úmluva o ochraně literárních a uměleckých děl z roku 1886, k níž přistoupilo Československo až v roce 1921. Bernská úmluva byla vícekrát revidována a

¹⁹ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Student (Leges). Praha: Leges, 2019.

Česká republika od 1993 přistoupila k její pařížské revizi z roku 1979.²⁰ Dalšími stěžejními mezinárodními smlouvami jsou Všeobecná úmluva o právu autorském z roku 1952, avšak Bernská úmluva má před ní přednost a zároveň obsahuje širší úpravu autorských práv. Oblasti práv souvisejících s právem autorským se věnuje Římská úmluva z roku 1961. Při zřízení Světové obchodní organizace vznikla v roce 1994 Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS), která spolu s právem autorským obsahuje také další práva duševního vlastnictví. Tato dohoda vychází z Bernské úmluvy a zároveň ji překonává, např. aplikací třístupňového testu na celé pole autorského práva, který byl dříve dle Bernské úmluvy používán jen v rámci práva na rozmnožování díla.²¹

Mezinárodní smlouvy o autorském právu jsou spravovány Světovou organizací duševního vlastnictví (WIPO), která byla založena v roce 1967 Úmluvou o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví. Tato organizace se dále snažila věnovat technologickému vývoji, a tak v roce 1996 vydala Smlouvu o právu autorském a Smlouvu o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech. Do těchto smluv bylo zakotvena právo na užití díla na internetu, čímž měla být poskytnuta ochrana i v případech, na které do té doby nebyl brán zřetel.

2.2. Autorské právo v Evropské unii

Evropská unie je uskupením států, která se odlišuje od standardních mezinárodních organizací zejména skutečností, že na ni její členské státy přenášejí výkon svých určitých pravomocí. Na základě tohoto principu se členské státy zavazují k respektování právních aktů Evropské unie.²² Prostor Evropské unie, ve kterém dochází k projevu integrace jejich členských států, je definován zřizovacími smlouvami. Jejich systém je tvořen Smlouvou o Evropské unii a Smlouvou o fungování Evropské unie, které zakotvují základní principy, klíčová pravidla a mechanismy pro fungování Evropské unie. Jedním z těchto pravidel je svoboda pohybu, která se konkrétně dělí na svobodu pohybu zboží, služeb, osob a kapitálu. Zřizovací smlouvy tvoří primární právo Evropské unie. To je doplněno

²⁰ TELEČ, Ivo a TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

²¹ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2019.

²² TOMÁŠEK, M., TÝČ, V. a kol. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017.

právem sekundárním, které zahrnuje právní akty. Jejich platnost není podmíněna ratifikací v členských státech, postačuje, když jsou přijaty unijní institucí a zveřejněny v Úředním věstníku Evropské unie. Řadíme mezi ně dle čl. 288 Smlouvy o fungování Evropské unie nařízení, směrnice, rozhodnutí, doporučení a stanoviska.²³

Pro oblast autorského práva jsou stěžejní zejména nařízení a směrnice. Nařízení má obecnou působnost a je přímo použitelné. V praxi jej tak mohou subjekty použít ihned, aniž by musely čekat na přijetí příslušného nařízení prostřednictvím legislativního procesu v rámci členského státu. Směrnice naopak určují státům výsledek, kterého má být dosaženo, avšak nestanoví prostředky, kterými má být požadovaného výsledku dosaženo. Zároveň je směrnice nutné implementovat, avšak k tomu je stanovena jen lhůta, dokdy má být směrnice implementována. Směrnice jsou vhodné v případech, kdy je nutná právní úprava v určité oblasti, neboť státy mají možnost zvolit si způsob, jakým k její implementaci dojde.²⁴ Mimo jednotlivé právní akty Evropské unie dochází dále k interpretaci její legislativy prostřednictvím rozsudků Soudního dvora Evropské unie.

Autorské právo v Evropské unii není plně unifikované z důvodu existence principu teritoriality. I přes tuto skutečnost však dochází alespoň k určitému přiblížení právních úprav jednotlivých členských států. Prvotní snahy spočívaly v reakci na technologický vývoj a s tím spojené nové oblasti, které bylo nutné řešit v právní rovině.²⁵ Jednalo se tak např. o Směrnici Rady 93/89/EHS ze dne 27. září 1993 o koordinaci určitých předpisů týkajících se autorského práva a práv s ním souvisejících při družicovém vysílání a kabelovém přenosu, Směrnici Evropského parlamentu a Rady 96/9/ES ze dne 11. března 1996 o právní ochraně databází a Směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti.

²³ ŠLOŠARČÍK, I. Právní a politický rámec Evropské unie, 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020.

²⁴ CRAIG, Paul a DE BÚRCA, Gráinne. *EU LAW*. 7. United Kingdom: OXFORD University press, 2020. ISBN 978-0-19-885664-1.

²⁵ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘIČOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2019.

2.2.1. Informační směrnice

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti (dále jen „informační směrnice“) byla přijata dle recitálu č. 2 z důvodu potřeby obecného a pružného právního rámce, který podporuje rozvoj informační společnosti v Evropě. Informační společnost spočívá na tzv. informacích v pohybu a existenci informačních sítí. V rámci informačních sítí dochází k určitému oddělení jejich obsahu od fyzických předmětů do virtuální infrastruktury a tím jsou delokalizovány společenské vztahy v prostoru internetu.²⁶

Tato směrnice měla být zároveň nápomocná při uplatňování svobod vnitřního trhu, pod které spadá i vlastnictví včetně duševního vlastnictví. Vzhledem k technickému vývoji bylo nutné brát zvláštní ohledy na rysy obsahu výrobků a služeb, jak je uvedeno v úvodních ustanoveních směrnice.

Koncepce směrnice je rozdělena do dvou částí. V první jsou vymezena některá majetková práva a dále výjimky a omezení, přičemž státy nemají téměř všechny vyjmenované výjimky a omezení přímo povinnost implementovat, až na technickou rozmnoženinu tak mohou učinit dobrovolně. V druhé části je obsažena ochrana technologických prostředků a informace o správě práv.

V roce 2008 navázala na tuto směrnici Zelená kniha KOM(2008) 466 o Autorském právu ve znalostní ekonomice, jejímž účelem je podpoření diskuse v oblasti vědy, výzkumu a vzdělávání v prostředí online. V bodě 3.4 je věnována pozornost obsahu vytvářenému uživateli, který začal být znatelnou součástí internetu. Je zde i stanoven rozdíl mezi obsahem, který uživatelé vytvářejí, a obsahem, který již existuje a uživatelé jej pouze umístí na internet. V Zelené knize je však uvedeno, že směrnice neobsahuje výjimku umožňující používání existujícího obsahu, který požívá ochrany autorského práva k vytváření nových či odvozených děl. Z tohoto důvodu se nabízela možnost zavést výjimku pro tvůrčí, transformativní a odvozená díla. V roce 2009 bylo vydáno Sdělení KOM(2009)532 k Autorskému právu ve znalostní ekonomice, ve kterém se Komise v bodě 3.5 vyjadřuje k otázkám ohledně obsahu vytvářeného uživateli. Na

²⁶ POLČÁK, Radim. *PRÁVO A EVROPSKÁ INFORMAČNÍ SPOLEČNOST*. Brno: Masarykova univerzita, 2009.

základě konzultací bylo stanoveno následující: „Podle většiny zúčastněných stran je na regulaci obsahu vytvářeného uživateli ještě příliš brzo. Panuje nejednoznačnost ohledně rozsahu obsahu vytvářeného uživateli. Rovněž není jasné, zda by měla zvláštní pravidla pro obsah vytvářený uživateli přinášet užitek amatérům i profesionálům, a jak je možné tyto dvě skupiny odlišit, či jak by pravidla pro obsah vytvářený uživateli navazovala na stávající omezení, jako je citace, náhodné použití a karikatura, parodie a koláže.“²⁷

Tento závěr mohl odpovídat situaci v dané době. Sociální sítě, jejichž obsahem je právě tvorba uživatelů, byly zatím postupně tvořeny. Vzhledem k jejich kvantitativnímu a decentralizovanému vzniku a zároveň bohaté tvorbě uživatelů nemuselo být možné stanovit pravidla, která by vyhovovala požadavkům jak momentálním, tak budoucím.

2.2.2. Směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu

Dne 14. 9. 2016 vydala Evropská komise návrh Směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu, která byla součástí tzv. druhého copyrightového balíčku, jehož součástí byly další tři legislativní návrhy. V důvodové zprávě k návrhu směrnice jsou stanoveny důvody a cíle předloženého návrhu, které spočívají v reakci na vývoj digitálních technologií. Tento vývoj zapříčinil nové způsoby vytváření, produkce a distribuce děl. V oblasti autorského práva tak považovala Evropská komise za nutné zasáhnout a zabránit tříštění právní úpravy v rámci Evropské unie. V úvodním ustanovení důvodové zprávy je věnována pozornost i posílení úlohy internetu, který se stává hlavním trhem pro distribuci obsahu, který požívá ochrany autorského práva.²⁸

K návrhu směrnice bylo v lednu 2017 vydáno stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru, ve kterém se zároveň věnuje návrhům nařízení 2016/0284 a směrnice 2016/0278. V úvodním ustanovení stanoviska je

²⁷ Sdělení komise – Autorské právo ve znalostní ekonomice, COM(2009) 532 v konečném znění.

²⁸ Návrh Směrnice Evropského parlamentu a Rady o autorském právu na jednotném digitálním trhu ze dne 14. 9. 2016, COM(2016) 593

zmíněna absence integrovaného systému autorských práv a návrh byl následně přijat.²⁹

Dne 10. 5. 2017 vydala Komise sdělení KOM(2017)0228 k Propojenému jednotnému digitálnímu trhu pro všechny, která je uvedena projevem předsedou Komise Junckerem ze dne 14. 9. 2016 následovně: *„Digitální technologie a digitální komunikace prostupují všechny aspekty života. Musíme usilovat o Evropu, která dává našim občanům i naší ekonomice příležitosti. A stejně jako občané i naše ekonomika se přenesla do digitálního světa.“* Z tohoto důvodu věnovala Komise pozornost i podpoře online platform jako odpovědných hráčů v regulérním internetovém ekosystému a díky průzkumu Eurobarometru č. 439 z roku 2016 mimo jiné zjistila, že většina respondentů průzkumu (53 %) sleduje právě sociální média či blogy. Ve sdělení se dále věnovala boji proti šíření nelegálního obsahu a internetu, pro který jsou důležité rozhodné kroky všech zúčastněných stran. Dále uvádí, že zajistí lepší koordinaci dialogů s platformami v rámci jednotného digitálního trhu a zaměří se na odstraňování nelegálního obsahu prostřednictvím mechanismů a technických řešení, aby byla posílena jejich účinnost. Současně bude brán zřetel na dodržování základních práv, mezi které spadá např. právo na svobodu projevu.

Směrnice byla přijata dne 17. 4. 2019 a členské státy měly povinnost uvést nezbytné právní předpisy nezbytné pro dosažení souladu se směrnicí v účinnost do dne 7. 6. 2021, avšak do českého právního řádu byla zařazena až v roce 2022. Její obsah lze členit do několika hlavních okruhů, jimiž jsou (1) výjimky u způsobů digitálního užití děl v rámci vědy a výzkumu, vysokého školství a kulturního dědictví, (2) rozšířená kolektivní správa, (3) přístup k audiovizuálním dílům na platformách na vyžádání a jejich dostupnost, (4) právo vydavatelů periodik, (5) služby pro sdílení autorskoprávního obsahu online a (6) právo na přiměřenou odměnu autorů a výkonných umělců.³⁰

Pro oblast sociálních sítí je stěžejní oblast sdílení autorskoprávního obsahu online a s ní ustanovení čl. 17 směrnice, které se věnuje užití chráněného obsahu poskytovateli služeb pro sdílení obsahu online. Definici poskytovatele služeb pro

²⁹ Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru 2017C 125/03, 522. plenární zasedání ESHV ve dnech 25. a 26. ledna 2017

³⁰ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘIČOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Student (Leges). Praha: Leges, 2019.

sdílení obsahu online poskytuje čl. 2 odst. 6 směrnice následovně: „*poskytovatel služby informační společnosti, jehož hlavním účelem nebo jedním z hlavních účelů je uchovávat velký počet děl chráněných autorským právem nebo jiných předmětů ochrany nahrávaných jeho uživateli a zpřístupňovat je veřejnosti, přičemž poskytovatel tato díla a jiné předměty ochrany uspořádává a propaguje za účelem zisku.*“ Sporným se může zdát účel zisku, který nemusí být primární rolí sociálních sítí. Evropská komise se však ve svých Pokynech k článku 17 směrnice účelu zisku věnuje a předkládá, že účel dosažení zisku by neměl být považován za předem daný pouze na základě skutečnosti, že služba jako taková je hospodářským subjektem, nebo na základě její právní formy. Účel dosažení zisku musí být spojen se ziskem dosaženým z uspořádávání a propagace obsahu, který byl nahráván uživateli, takovým způsobem, aby tento obsah přilákal širší publikum, mimo jiné například prostřednictvím umístění reklamy vedle obsahu, který jejich uživatelé nahráli.³¹

Před samotným přijetím směrnice nebyla oblast obsahu online chráněného autorským právem přímo upravena. Soudnímu dvoru Evropské unie byly před jejím přijetím předloženy předběžné otázky týkající se autorského práva na internetu Spolkovým soudním dvorem, Německo. Soudní dvůr Evropské unie ve svém rozsudku ze dne 22. 6. 2021 ve spojených věcech C-682/18 (YouTube) a C-683/18 (Uploaded) sdělil, že je vždy nutné individuálně hledat rovnováhu mezi použitím směrnice o autorském právu a svobodou projevu a informací. Pro posouzení pojmu „sdělování veřejnosti“ je nutné brát ohled na určitá kritéria, jejichž součástí je i úloha provozovatele platformy a úmyslnou povahu jeho zásahu. Jednání tohoto provozovatele totiž představuje „sdělování“, pokud tento provozovatel při plné znalosti důsledků svého jednání zprostředkuje svým klientům přístup k chráněnému dílu, a zejména pokud by bez takového zprostředkování tito klienti v zásadě nemohli šířeného díla využít. Dále soudní dvůr připomíná, že pro kvalifikaci sdělování díla jako „sdělování veřejnosti“, musí být sděleno specifickou technologií odlišnou od technologií, které byly dosud používány, nebo „nové veřejnosti“, tj. veřejnosti, kterou nositelé autorského práva nebrali v potaz při udílení svolení k prvotnímu sdělení jejich díla veřejnosti. V první položené otázce se předkládající soud táže, zda provozovatel

³¹ Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě Evropy, Pokyny k článku 17 směrnice 2019/790 o autorském právu na jednotném digitálním trhu, COM(2021)288 ze dne 4. 6. 2021

platformy pro sdílení videí uskutečňuje sám sdělování, které přistupuje ke sdělování, které případně uskutečnil uživatel platformy. S odkazem na nutnost posouzení individuálních kritérií uvedl soud v bodech 84 a 85 rozsudku následující: „*Relevantními skutečnostmi je v tomto ohledu zejména skutečnost, že takový provozovatel, i když ví nebo by vědět měl, že obecně uživatelé jeho platformy chráněné obsahy protiprávně zpřístupňují veřejnosti prostřednictvím této platformy, nezavede vhodné technologické prostředky, které je možné v jeho situaci očekávat od subjektu, který je běžně obezřetný, aby spolehlivě a účinně zabránil porušováním autorského práva na této platformě, a skutečnost, že se tento provozovatel podílí na výběru chráněných obsahů, které jsou protiprávně sdělovány veřejnosti, že na své platformě poskytuje prostředky sloužící specificky k protiprávnímu sdílení takových obsahů nebo že taková sdílení vědomě podporuje, o čemž může svědčit okolnost, že uvedený provozovatel přijal hospodářský model podněcující uživatele své platformy, aby na ní uskutečňovali protiprávně sdělování chráněných obsahů veřejnosti. Naproti tomu pouhá okolnost, že provozovatel ví obecně o tom, že na jeho platformě jsou protiprávně dostupné chráněné obsahy, nestačí k tomu, aby bylo možné mít za to, že jedná s cílem poskytnout k nim uživatelům internetu přístup. Jinak je tomu však v případě, kdy tento provozovatel, i když byl nositelem práv upozorněn na skutečnost, že je chráněný obsah protiprávně sdělován veřejnosti prostřednictvím jeho platformy, neprodleně nepřijme opatření nezbytná k tomu, aby byl k tomuto obsahu znemožněn přístup.*“³²

V návaznosti na tento rozsudek, který ještě nepodléhal směrnici o autorském právu na jednotném digitálním trhu, byly již brány ohledy na potřeby spojené s jednáním uživatelů internetu. Z tohoto důvodu byl sepsán čl. 17 směrnice, který byl však terčem kritiky, např. žalobou podanou 24. 5. 2019 Polskou republikou proti Evropskému parlamentu a Radě Evropské unie, C-401/19. V této žalobě se Polská republika domáhá zrušení čl. 17 odst. 4 písm. b) a čl. 17 odst. 4 písm. c) směrnice. Tuto žalobu však Soudní dvůr dne 26. 4. 2022 zamítl.

Dle čl. 17 směrnice je členskými státy stanoveno, že poskytovatelé služeb pro sdílení obsahu online provádějí sdělení veřejnosti nebo zpřístupnění veřejnosti pro účely směrnice, poskytují-li veřejnosti přístup k dílům chráněným autorským

³² Rozsudek Soudního dvora ze dne 22. 6. 2021 ve spojených věcech C-682/18 a C-683/18

právem. Z tohoto důvodu je poskytovatel povinen získat od nositelů práv svolení ke sdělení nebo zpřístupnění děl, např. licenci. V případě, že svolení poskytovateli není poskytnuto, odpovídá za neoprávněná sdělení, pokud neprokáže, že vynaložil veškeré úsilí k získání svolení, k zajištění nedostupnosti konkrétních děl a ihned poté, co obdržel odůvodněné oznámení od nositelů práv, znemožnil přístup k oznámeným dílům nebo je odstranil a vynaložil veškeré úsilí k zamezení jejich budoucímu nahrání.

Tomu, jak budou ustanovení této směrnice využita v praxi je dále otázkou vnitrostátních soudů a dle čl. 267 Smlouvy o fungování EU Soudního dvora Evropské unie.

2.3. Autorské právo v České republice

Autorské právo tvoří v České republice spolu s průmyslovými právy právo duševního vlastnictví. Od autorského práva se práva průmyslová odlišují zejména principem formální přednosti, kdy je nutné např. ochrannou známku registrovat u příslušného správního úřadu a uhradit s tím spojený poplatek. Ochrana následně vzniká po zápisu dané ochranné známky u Úřadu průmyslového vlastnictví. Autorské právo naproti tomu požaduje k jeho založení jednak vznik díla a jeho veřejné nebo jiné užití.³³

Autorské právo má soukromoprávní povahu a chrání tak soukromá subjektivní práva autorů. Jedná se o právo přirozené, stát je povinen jej pouze chránit, nikoli zadávat. Společným znakem průmyslových práv a práva autorského je zásada teritoriality. Autorský zákon se tak použije na případy, kdy došlo k užití díla na území České republiky.

Autorskoprávní ochrana je v českém právním řádu zakotvena již v samotné Listině základních práv a svobod, zákon č. 2/1993 Sb., která ve svém čl. 34 stanoví, že práva k výsledkům tvůrčí duševní činnosti jsou chráněna zákonem. Vzhledem ke skutečnosti, že autorské právo je tak zařazeno mezi základní lidská práva, může dojít ke kolizi s jiným ústavně zaručeným právem. Tímto se zabýval Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 21. 3. 2017, č. j. IV. ÚS 3208/16-1, který se týkal kolize práva na informace a autorským právem. Ústavní soud tak vychází z potřeby garance širokého přístupu k informacím týkajících se výkonu

³³ TELEČ, Ivo a TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

působnosti povinných subjektů, současně ale stanoví, že je nutné reagovat na případy nepřiměřených požadavků nebo na zásah do práv jiných osob. Při řešení žádostí o informace je tak důležité postupovat individuálně s ohledem na konkrétní okolnosti. Požadované informace je nutné poskytnout, nejde-li o výjimku z pravidla a jsou dány závažné důvody pro ochranu autorského práva, které převáží nad právem na informace. Stojí-li takto dvě práva proti sobě, využívá se testu proporcionality, jehož kritérii jsou vhodnost, potřebnost a vlastní poměrování v užším smyslu. Těmito kritérii se posuzuje, zda institut omezující dané pravidlo umožňuje dosáhnout daný cíl, zda je možné stanoveného cíle dosáhnout jinými opatřeními, umožňujícími dosáhnout stejného cíle, avšak nedotýkajícími se základních práv a svobod, a na závěr se porovnává sama závažnost proti sobě stojících práv.

V rámci autorského práva se využívá ještě tzv. tříkrokového testu, který vychází z § 29 odst. 1 autorského zákona a uplatňuje se v rámci výjimek a omezení autorského práva. Podle pravidel tohoto testu je posuzováno, zda výjimky a omezení byly aplikovány ve zvláštních případech stanovených zákonem, zda užití díla není v rozporu s běžným užitím a zda nejsou nepřiměřeně dotčeny zájmy autora, avšak o tomto testu bude pojednáno později.

Stěžejním pramenem, který upravuje autorskou tvorbu, je již zmíněný autorský zákon. Jedná se o soukromoprávní předpis, který ve vztahu k obecné občanskoprávní úpravě vystupuje jako předpis speciální. Jeho předchůdcem byl zákon č. 35 ze dne 25. března 1965 o dílech literárních, vědeckých a uměleckých, který nebyl až do roku 1990 téměř vůbec měněn. K úpravě například počítačových programů autorským zákonem na našem území nedošlo ani po novelizacích z roku 1990 a 1996. Právě až v roce 2000 byl přijat autorský zákon nový, prostřednictvím kterého Česká republika zároveň splnila své závazky a přistoupila k Smlouvě WIPO o právu autorském a Smlouvě WIPO o výkonech výkonných umělců a o zvukových záznamech. Tento zákon tak zapadá do kontinentálního právního systému, který přiznává autorské právo čistě fyzickým osobám a řadí jej mezi základní lidská práva.³⁴

Autorský zákon vymezuje autorské dílo v ustanovení § 2 jako dílo literární, jiné dílo umělecké a vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a

³⁴ TELEČ, Ivo a TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam. Za dílo se podle stejného ustanovení považuje počítačový program, fotografie a výtvar vyjádřený postupem podobným fotografii. Toto ustanovení obsahuje generální klauzuli a autorská díla uvádí pouze demonstrativně. Díky této formulaci lze poskytnout autorskopravní ochranu i takovým dílům, která se zatím za autorská díla nepovažují, avšak vzhledem k nepředvídatelnému vývoji je možné, že bude nutné poskytnout ochranu i jim. V šestém odstavci následně nalezneme, co dílem podle tohoto zákona není. V tomto výčtu je zakotvena i myšlenka, ačkoli samotná myšlenka je základním předpokladem pro vytvoření uměleckého díla.

Při rozlišování myšlenek a autorského díla vycházíme z tzv. dichotomie myšlenky a vyjádření, která se skládá ze dvou dílčích odlišování. Prvním je odlišení mezi vyjádřením a funkcí díla, druhým je pak odlišení mezi vyjádřením díla a obecným faktem. Vzhledem ke skutečnosti, že autorským dílem nejsou obecně fakta a informace, nelze je tak za autorské dílo považovat ani při vynaložení velkého úsilí v rámci požadavku původnosti autorského díla. Vychází se tak z postulátu, že žádná myšlenka není původní, a tím myšlenky nesplňují druhý z požadavků pro autorskopravní ochranu, a to jedinečnost.³⁵ Tato teze má své počátky v první polovině 19. století, kdy Okrskový soud v Massachusetts uvedl: „*V literatuře, ve vědě a umění, je a může být, málo či pokud vůbec, myšlenek, které jsou v abstraktním slova smyslu ryze nové a originální. Každé literární, umělecké a vědecké dílo je založeno a musí být založeno a používat mnoho z toho, co bylo dobře známo a používáno již dříve.*“³⁶

Vynětí myšlenek z autorskopravní ochrany nalezneme v autorském zákoně znovu, konkrétně v ustanovení § 65 odst. 2, věnujícímu se počítačovým programům. Zdůraznění vynětí myšlenek zde vychází z koncepce počítačových programů, jejichž prvky jsou technického charakteru a nepožívají tak tuto ochranu.

³⁵ PRCHAL, Petr. *Limity autorskopravní ochrany*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-141-0.

³⁶ 8 Fed. CAS. – 40, EMERSON v DAVIES ET AL., Circuit Court, D. Massachusetts, 1845, dostupné z: <https://law.resource.org/pub/us/case/reporter/F.Cas/0008.f.cas/0008.f.cas.0615.2.pdf>

Ke vzniku autorského práva k dílu dochází dle § 9 odst. 1 autorského zákona okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě. Vyjádření v objektivně vnímatelné podobě navazuje na § 2 autorského zákona a spočívá v tom, že dílo musí být způsobilé k tomu být vnímáno buď jako umění, kdy dochází k subjektivně zbarvenému estetickému vnímání, nebo jako výsledek vědecké tvorby, při které se využívá odborné duševní činnosti autora.

Samotný obsah autorského práva tvoří výlučná práva osobnostní a výlučná práva majetková. Tento dualismus vychází z kontinentálního právního systému, přičemž výlučnost osobnostních a majetkových práv je zakotvena v § 976 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, který stanoví, že absolutní majetková práva působí vůči každému, nestanoví-li něco jiného zákon. Působnosti právní normy vůči všem odpovídá povinnost každého zdržet se toho, aby jejich výkon jakkoli rušil a do těchto práv neoprávněně nezasahoval.

2.3.1. Osobnostní práva

Pojetí osobnostních práv autora spočívá ve vnímání autorského díla jako součásti autora samotného. Autorská díla vznikají z tvůrčí duševní činnosti, díky které je osobnost autora s dílem spjata.

Mezi osobnostní práva řadíme právo rozhodnout o zveřejnění díla, osobovat si autorství, právo určit, zda a jak má být autorství uvedeno, a právo na nedotknutelnost díla. Autor se svých osobnostních autorských práv nemůže vzdát, jsou nepřevoditelná a zanikají jeho smrtí. Po smrti si autorství k dílu nesmí nikdo osobovat, dílo smí být užito pouze způsobem, který nesnižuje jeho hodnotu. Po zániku i majetkových práv se ochrany může domáhat dle autorského zákona osoba autorovi blízká, právnická osoba sdružující autory nebo příslušný kolektivní správce.

Právo rozhodnout o zveřejnění díla poskytuje autorovi možnost zvážit, jakým způsobem a zda vůbec bude dílo veřejnosti sděleno. V prostředí internetu a zejména sociálních sítí však může dojít k situacím, kdy autorské dílo je zveřejněno dříve, než jej autor zamýšlel zveřejnit. Může se jednat o díla vizuální, například zveřejnění fotografií či jiných obrazových děl, audiální, audiovizuální nebo literární. Samotné zveřejnění se neděje na základě vůle autora, nýbrž v důsledku získání dat a informací jinými osobami, které získaly přístup například

do datového úložiště či komunikačních kanálů autora. Jakmile tyto osoby získají přístup k dílu, autor už nemusí mít možnost zveřejnění díla ovlivnit. V globálním měřítku tak lze spatřovat příklad ve úniku nahrávek hudební skupiny Radiohead. Ta se s tímto jednáním nakonec vypořádala tak, že předmětné nahrávky sama zpřístupnila veřejnosti na internetu zdarma ještě dříve a předešla tak dalšímu vyhrožování. Přístup k dílům lze získat několika způsoby. Dílo mohou zveřejnit zaměstnanci nahrávacího studia nebo například novináři. Nejčastěji však dochází k hackerským útokům na datová úložiště, na kterých se zatím nezveřejněná díla nacházejí.³⁷

Dalším příkladem, kdy došlo ke zveřejnění díla nezávisle na vůli jeho autora, je zveřejnění zkrácené verze hudební skladby zpěvačky Britney Spears na YouTube, kdy ke zveřejnění došlo v roce 2011 čtyři dny před jejím oficiálním vydáním.³⁸ Tentokrát bylo zveřejnění využito v rámci marketingové propagace a autorce se podařilo získat díky předběžnému zveřejnění díla zvýšit počet posluchačů a celkové povědomí o předmětné skladbě. V obou zmíněných případech zvolili autoři spíše pasivní přístup při porušení jejich práva rozhodnout o zveřejnění díla, nicméně existují i případy, kdy se autoři ochrany svých práv domáhají. Jednou z takových situací je i případ z roku 2015, kdy izraelský občan Adi Lederman získal přístup do datového úložiště zpěvačky Madonny. Z tohoto úložiště dokázal prodat nahrávky skladby „Rebel Heart“ v celkové hodnotě 600 \$. Tentokrát se však podařilo domct se ochrany svých práv a před soudem se Adi Lederman doznal k porušení autorského práva. Soud mu uložil pokutu 4 000 \$ a trest odnětí svobody na 14 měsíců.³⁹

Druhým osobnostním právem je právo osobovat si autorství, včetně práva rozhodnout, zda a jakým způsobem má být jeho autorství uvedeno při zveřejnění a dalším užití jeho díla. Autor má tak možnost bránit se v situacích, kdy si autorství k dílu nárokuje jiná osoba. Autorský zákon stanoví v ustanovení § 6 zákonnou domněnku autorství, kdy autorem díle je osoba, jejíž pravé jméno je uvedeno na

³⁷ HORNER, Al. Not OK, computer: how it feels to have your music leaked. Online. *The Guardian*. 2019. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/music/2019/jun/17/hackers-music-industry-leaks-radiohead>. [cit. 2023-10-18].

³⁸ KAPLAN, Andreas M. a HAENLEIN, Michael. The Britney Spears universe: Social media and viral marketing at its best. *Business Horizons*. 2012, č. 55.

³⁹ *Madonna hacker sentenced to imprisonment*. Online. In: HAMER, Dotan. Legal Portal for Internet, Cyber and Information Technologies. 2015. Dostupné z: <https://www.law.co.il/en/news/2015/07/18/madonna-hacker-sentenced-to-prison/>. [cit. 2023-10-18].

díle nebo je u díla uvedeno v seznamu předmětů ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem, není-li prokázán opak. To však neplatí, pokud je údaj v rozporu s jiným údajem takto uvedeným. Pokud dojde k porušení práva osobovat si autorství a za autora se vydává jiná osoba, je tak možné, zákonnou domněnku vyvrátit a prokázat opak.

S právem osobovat si autorství je spjata úprava anonymních a pseudonymních děl, které upravuje § 7 autorského zákona. Za anonymní díla jsou považována díla autora zveřejněna podle projevu jeho vůle bez udání jména, za pseudonymní ta díla, která jsou zveřejněna pod krycím jménem nebo pod uměleckou značkou. Totožnost autora není dovoleno bez jeho souhlasu prozradit. Autora zastupuje při výkonu a ochraně autorských práv vlastním jménem na jeho účet osoba, která dílo zveřejnila, dokud se autor veřejně neprohlásí, přičemž veřejného prohlášení není třeba, je-li jeho jméno obecně známo.

Jméno, případně pseudonym, je na sociálních sítích nedílnou součástí profilu uživatele. Zda uživatel udá své pravé jméno, nebo jméno smyšlené, je čistě jeho volbou. V některých případech si uživatelé vytvářejí smyšlená jména za účelem větší svobody v tvorbě děl.⁴⁰ Totožnost autora však na sociálních sítích není vždy kompletně neznámá a lze ji zjistit například na základě podobnosti uživatelských jmen z jiných sociálních sítí, které uživatel používá, a dále za pomoci srovnávání dat.⁴¹ Lze tak dovodit, že na sociálních sítích nedochází k situacím, kdy by byla díla anonymními. Obsah, a s ním i autorská díla, lze sdílet prostřednictvím uživatelského účtu, který je vždy veden pod určitým jménem. Specifické situace mohou nastat, kdy je uživatelský účet založený podnikatelem. Dle českého statistického úřadu mělo v roce 2023 profil na sociálních sítích již 5 % podniků, u velkých firem celých 88 %.⁴² Tento účet tak slouží zejména k sebezprezentaci a k propagování produktů. Na sdílení autorských děl prostřednictvím podnikatelských účtů na sociálních sítích lze aplikovat úpravu zaměstnaneckých děl.

⁴⁰ MUSLIMIN, M. The Use of Pseudonym in Social Media. Online. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. Č. 477, s. 490-494. Dostupné z: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/iccd-20/125945336>. [cit. 2023-10-21].

⁴¹ WANG, Yubin; LIE, Tingwen; TAN, Qinfeng; SHI, Jinqiao a GUO, Li. Identifying Users across Different Sites using Usernames. Online. *International Conference on Computational Science 2016*. 2016, č. 80, s. 376-385. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/journal/procedia-computer-science/vol/80/suppl/C>. [cit. 2023-10-21].

⁴² Statistika dostupná na: <https://www.czso.cz/csu/czso/vice-nez-polovina-podniku-ma-ucet-na-socialnich-sitich>

Zaměstnaneckým dílem se rozumí dílo, které auto vytvořil ke splnění svých povinností vyplývajících z pracovněprávního nebo služebního vztahu. Zaměstnavatel k takovému dílu vykonává svým jménem a na svůj účet majetková práva, přičemž k tomuto výkonu je oprávněn, nikoli povinen. Mezi pojmové znaky zaměstnaneckého díla jsou řazeny existence autorského díla, existence pracovněprávního či obdobného závazku mezi zaměstnavatelem a autorem a vytvoření díla autorem za účelem splnění povinností, které vyplývají z tohoto závazku.⁴³ V praxi může nastat situace, kdy je pracovní náplní zaměstnance tvorba grafických návrhů, které jsou následně uveřejňovány na sociální síť zaměstnavatele. V takových případech nemusí zaměstnanec se zaměstnavatelem uzavírat licenční smlouvu k dílu, neboť se uplatní režim zaměstnaneckého díla. K obdobnému případu se vyjádřil Nejvyšší soud tak, že pokud je pracovní povinností autora tvorba grafických návrhů, je zaměstnavatel oprávněn užít dílo k plnění úkolů náležejících do jeho předmětu činnosti, aniž by k tomu potřeboval zvláštní svolení autora. V tomto případě se žalobkyně domáhala vydání bezdůvodného obohacení, o které se měla žalovaná obohatit v rámci uzavřené smlouvy o dílo, které bylo tvořené jako dílo zaměstnanecké. Z takového závazku však žalovaná byla oprávněna dílo užít a k bezdůvodnému obohacení tak nedošlo.⁴⁴

Dalším osobnostním právem je právo autora na nedotknutelnost díla, přičemž autor má možnost udělit svolení ke změně nebo jinému zásahu do díla. Pokud dílo užívá jiná osoba, nesmí jej užívat způsobem, který by jeho hodnotu snížil. V rámci nedotknutelnosti díla poskytuje autorský zákon možnost autora dohlížet nad plněním této povinnosti jinou osobou. V rámci nedotknutelnosti díla počítá autorský zákon se situacemi, kdy je dílo dále zpracováno a vzniká dílo derivátní, přičemž autorská práva k dílu původnímu nejsou dotčena. Autor může též vykonávat tzv. autorský dohled, prostřednictvím kterého může dozorovat nad tím, zda není dílo užíváno dehonestujícím způsobem.

Po smrti autora sice osobnostní práva zanikají, nicméně ochranu těchto práv lze vymáhat i postmortálně. Konkrétně se jedná o právo osobovat si autorství k dílu a právo zabraňovat užití díla způsobem snižující jeho hodnotu ve stejném rozsahu

⁴³ TELEČEK, Ivo a TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

⁴⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 14. 10. 2008; sp. zn. 28 Cdo 828/2008

jako za života autora. Tato práva náleží osobám autorovi blízkým, právníckým osobám sdružující autory a kolektivním správcům.

2.3.2. Majetková práva

Skrze majetková práva, která jsou nepřevoditelná a výlučná, mohou autoři realizovat své majetkové a jiné zájmy spojené při nakládání s dílem ve vztahu k veřejnosti. Autor má tak právo své dílo užít v původní nebo změněné podobě, samostatně nebo v souboru anebo ve spojení s jiným dílem či prvky a udělit jiné osobě smlouvou oprávnění k výkonu tohoto práva. Od osobnostních práv se práva majetková dále odlišují tím, že po smrti autora se stávají součástí dědictví. Majetková práva je dále nutné odlišit od vlastnictví hmotného substrátu, na kterém je dílo vyjádřeno.⁴⁵ V rámci sociálních sítí však nedochází ke spojení autorského díla s hmotným substrátem, tato problematika je tak povahou sociálních sítí vyjmuta.

Majetková práva trvají po dobu života autora a 70 let po jeho smrti. Tato doba slouží k nalezení rovnováhy mezi autory a uživateli díla a měla by odrážet požadavky současné doby. Zvyšování doby trvání majetkových práv svědčí o pozvolné ochraně autora a uživatel se tak stává slabší stranou, přičemž předchozí doba trvání byla stanovena na 50 let. Ke zvýšení došlo z vícero důvodů, kdy prvním z nich byla harmonizace mezi členskými státy Evropské unie, dalším poté obecné věkové hranice, které se lidé dožívají.⁴⁶ Sociální sítě však zatím neexistují tak dlouho, aby se na nich problematika trvání majetkových práv plně uplatnila. Podobná situace však může nastat, kdy se určité dílo, u kterého již uplynula doba 70 let od smrti autora, dostane do prostoru internetu a sociálních sítí. Z takového díla se tak stává dílo volné a každý jej může bez dalšího užít, avšak tímto užitím nesmí být porušena osobnostní práva autora a práva prvního zveřejnitel. Právo prvního zveřejnitel poskytuje tomu, kdo poprvé zveřejní dosud nezveřejněné dílo, k němuž uplynula doba ochrany majetkových práv, výlučná majetková práva v rozsahu, v jakém by náležela autorovi díla po dobu 25 let, přičemž tato práva jsou převoditelná.

Druhy užití děl nalezneme demonstrativně vyjmenované v ustanovení § 12 odst. 4 autorského zákona. Prvním užitím díla je rozmnožování díla, kterým se rozumí

⁴⁵ PRCHAL, Petr. *Limity autorskoprávní ochrany*. Praha: Leges, 2016.

⁴⁶ tamtéž

zhotovování dočasných nebo trvalých rozmnoženin díla nebo jeho části. Dílo lze rozmnožit i ve formě elektronické zahrnující vyjádření analogové a digitální, díky čemuž jsou chráněna práva autorů před neoprávněným rozmnožováním jejich děl v prostředí internetu, který poskytuje rozličné nástroje pro pořizování rozmnoženin. Dalšími užitími díla, která zákon vyjmenovává, jsou pronájem, půjčování a vystavování díla, která jsou ale výslovně vázaná na díla v hmotné podobě.

Dalším druhem užití, ke kterému může dojít v prostoru sociálních sítí, je sdělování veřejnosti, kterému se autorský zákon věnuje podrobněji v ustanoveních § 18 až § 23. Sdělováním díla veřejnosti je tak myšleno zpřístupňování díla v nehmotné podobě, živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově. Sdělováním díla veřejnosti je také zpřístupňování díla veřejnosti způsobem tak, že kdokoli může mít k němu přístup na místě a v čase podle své vlastní volby zejména počítačovou nebo obdobnou sítí. Zákon dále výslovně uvádí, že tímto sdělováním díla veřejnosti je také zpřístupňování díla veřejnosti poskytovatelem služby pro sdílení obsahu online, bylo-li dílo nahráno uživatelem takové služby dle § 46 odst. 1. Podíváme-li se do tohoto ustanovení, najdeme v druhém odstavci, že za poskytovatele služby pro sdílení obsahu online se nepovažuje ten, kdo poskytuje takovou službu informační společnosti dle zákona č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti, kterou je nezisková online encyklopedie, neziskové vzdělávací a vědecké úložiště, platforma pro vývoj a sdílení softwaru s otevřeným zdrojovým kódem, služba elektronických komunikací, online tržiště a mezipodniková cloudová služba a cloudová služba, které uživatelům umožňují nahrávat obsah pro vlastní potřebu.

Sdělování díla veřejnosti rozhlasem nebo televizí se odlišuje od sdělování počítačovou nebo obdobnou sítí tím, že vysílatelé rozhlasu a televize sami stanovují, v jakém místě a čase jim bude dílo sděleno. V prostoru internetu však je volba právě na divákovi či posluchači, kdy si dotyčné dílo zobrazí nebo poslechne. Na základě tohoto rozlišení nebudou díla, která jsou sdělována prostřednictvím sociálních sítí, podrobovat autorskoprávní ochraně naprosto totožným způsobem, kterým je upraveno televizní a rozhlasové vysílání.⁴⁷

⁴⁷ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘIČOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2019.

Pojem veřejnosti není v autorském zákoně nijak konkrétně vymezen. Můžeme tak vycházet z pojetí veřejnosti jako blíže nespecifikovaného počtu osob, kterým je sdělení díla určeno, ať už je jim sděleno přímo, anebo mají možnost konkrétní dílo vnímat na základě svého rozhodnutí.

Soudní dvůr Evropské unie se věnoval vymezení nové veřejnosti. Vycházel tak z informační směrnice, která stanoví, že „členské státy stanoví výlučné právo udělit svolení nebo zakázat zpřístupnění veřejnosti po drátě nebo bezdrátově takovým způsobem, že každý jednotlivec ze strany veřejnosti má k těmto předmětům ochrany přístup z místa a v době, který si zvolí.“ Z tohoto ustanovení vyplývá, že ke sdělování veřejnosti postačuje pouze existence přístupu jednotlivců k dílu. Zda bude této možnosti reálně využito je však irelevantní. Novou veřejností je dále myšlen neurčitý počet osob, se kterými autor prvotně nepočítal, když uděloval povolení k užití díla sdělováním veřejnosti.

Sdělováním díla veřejnosti podle § 18 však nedochází k vyčerpání práva autora na sdělování veřejnosti. Navazuje na ustanovení věnující se rozšiřování díla, kdy prvním prodejem nebo jiným převodem vlastnického práva k originálu nebo k rozmnoženině díla v hmotné podobě je právo autora na rozšiřování vyčerpáno. Právo je vyčerpáno tehdy, kdy dojde k oprávněnému nabytí originálu či rozmnoženiny. Tím dochází k vyčerpání zájmu autora vykonávat jemu náležející právo na rozšiřování ve vztahu ke konkrétnímu originálu nebo rozmnoženině. Nabyvatel je tak oprávněn tento originál nebo rozmnoženinu dále šířit jakýmkoli způsobem a za jakýmkoli účelem. Při dalším převodu vlastnického práva není vyžadováno opětovné udělení souhlasu autora. V takových případech vychází princip vyčerpání práva z předpokládaného zachycení díla na hmotném nosiči a k získání vlastnického práva právě k němu. Z internetového prostředí by tak měla být problematika vyčerpání práva vyloučena a například stahování autorských děl z internetu se řídí režimem rozmnožování děl, kdy při získání díla v digitálním prostředí chybí hmotný nosič a uživatel získává jen pouhou rozmnoženinu.⁴⁸

Soudní dvůr Evropské unie se v rozsudku ze dne 3. července 2012 ve věci C-128/11, UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp věnoval problematice převodu vlastnického práva k rozmnoženině počítačového programu, který byl stažen z internetu a současně k němu byla uzavřena licenční smlouva. Soud došel k závěru, že je nerozhodné, zda byla rozmnoženina programu zpřístupněna

⁴⁸ PRCHAL, Petr. *Limity autorskoprávní ochrany*. Praha: Leges, 2016.

stažením z internetové stránky nebo na hmotném nosiči, jakým by mohl být CD-ROM nebo DVD.⁴⁹

Na základě zmíněného rozsudku je možné se domnívat, že aplikace autorského práva v digitálním prostředí se snaží adekvátně reagovat na nové požadavky, které přicházejí s technologickým vývojem. Stažení obsahu, například fotografie, obrázku či videa, je možné i na určitých sociálních sítích, například konkrétně na Facebooku. Obsah je následně uložen do úložiště na přístroji, na kterém je v momentě stažení sociální síť využívána. Tento obsah musel být nejprve sdílen jiným uživatelem, který tímto jednáním, tedy nahráním a sdílením určitého obsahu na sociální síti Facebook, udělil na základě smluvních podmínek tak této síti licenci k nahranému obsahu. Licence není udělena uživateli, který má možnost obsah stáhnout, stejně tak na takového uživatele nepřechází vlastnické právo k rozmnoženině. Princip vyčerpání práva tak není i přes rozsudek Soudního dvora Evropské unie C-128/11 prozatím pro oblast sociálních sítí relevantní.

V rámci majetkových práv se na prostor sociálních sítí může vztahovat i ustanovení § 19 autorského zákona, které se věnuje živému provozování a jeho přenosu. Přenosem živého provozování díla se rozumí současné zpřístupňování živě provozovaného díla pomocí reproduktoru, obrazovky nebo podobného přístroje umístěného mimo prostor živého provozování. Sociální síť jako například Facebook, Instagram nebo YouTube jsou vybaveny funkcí živého vysílání, díky kterému se mohou uživatelé spojit v reálném čase a tímto způsobem tak může dojít i ke sdělení díla. Po ukončení živého vysílání lze zároveň jeho záznam dále sdílet. Díky této funkci může dojít k situacím, kdy se uživatel sociální sítě ocitne na místě v čase, kdy je autorem sdělováno veřejnosti autorské dílo, a tento uživatel pomocí živého vysílání poskytuje na sociální síti přenos živého provozování díla. Aby šlo o oprávněný výkon přenosu živého provozování díla, je nutné získat na takové užití licenci. V praxi by však byl tento postup provázen zdlouhavým a téměř neuskutečnitelným procesem, kdy by musela být před každým přenosem uzavřena licenční smlouva.

Autoři však mají možnost alespoň stanovit určitá omezení ve smluvních podmínkách, které se vztahují k jejich živému provozování díla. Praktickým příkladem mohou být smluvní podmínky zpěvačky Taylor Swift na událost The

⁴⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 3. 7., UsedSoft GmbH v. Oracle International Corp, C-128/11

Eras Tour, která se bude odehrávat v srpnu 2024. V bodě 25 písm. i) je výslovně zakázáno mimo jiné nahrávat videa, včetně živého vysílání. Zmíněné ustanovení dále povoluje pořizovat pouze fotografie, a to jen prostřednictvím mobilního telefonu a jen pro osobní potřebu.⁵⁰

Dále v případě YouTube je dle smluvních podmínek živé vysílání v jeho průběhu analyzováno z důvodu hledání shody s obsahem, který by mohl být autorským dílem, čímž by mohlo dojít k ohrožení autorského práva autora. Pokud je takový obsah nalezen, je o tom uživatel, který živě vysílá, informován a upozorněn, že se dopouští porušování autorského práva a pokud živé vysílání není uživatelem ukončeno, dojde k jeho ukončení ze strany sociální sítě.

Přestože působí výlučná autorská práva absolutně, tzn. vůči všem, stanoví autorský zákon, a spolu s ním i evropská a mezinárodní právní úprava, určitá omezení a výjimky, které konkrétními způsoby limitují samotnou výlučnost.

3. Omezení a výjimky v autorském právu

Autorské právo má v právním řádu specifickou úlohu. Usiluje o nalezení určité rovnováhy mezi zájmy tvůrců na jedné straně a uživatelů na straně druhé, které jsou spolu v kolizi. Autorská díla pro své tvůrce mohou splňovat nejen funkci kreativního vyjádření, nýbrž i funkci alimentární, která chrání návratnost jejich investic. Na straně uživatelů, potažmo společnosti, stojí zájem o kulturní, technický a sociální vývoj.⁵¹ Z tohoto důvodu byl vývoj odvětví autorského práva doprovázen několika teoriemi, které vycházely z propojení osobnosti tvůrce a jeho tvůrčím výsledkem, vidina odměny tvůrce za zlepšení blaha společnosti, podněcování k další tvorbě a alimentární funkce autorské tvorby.⁵²

3.1. Pojem uživatele

Samotný pojem uživatele není vymezený tak jako pojem tvůrce, tedy autora, kterým je dle autorského zákona fyzická osoba, která dílo vytvořila. Příměrem může být použití tohoto pojmu v samotném autorském zákonu, který se o

⁵⁰ Smluvní podmínky dostupné na: https://www.pgenarodowy.pl/upload/editor/file/Taylor%20Swift%20The%20Eras%20Tour%202024_08_1-3%20Terms%20and%20Conditions%20-%202023_07_12.pdf

⁵¹ MYŠKA, Matěj. *Výjimky a omezení autorského práva v prostředí digitálních sítí*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020.

⁵² tamtéž

uživateli zmiňuje například ve smyslu vlastníka či uživatele věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, osoby užívající dílo spadající pod autorský dohled, uživatele služby pro sdílení obsahu online, oprávněného uživatele nebo ve smyslu uživatele, který uzavřel smlouvou s kolektivním správcem a platí mu odměnu. Při snaze o adekvátní vyvážení kolizního vztahu mezi autory a uživateli je tak nutné vědět, kdo všechno se může v pozici uživatele ocitnout.⁵³

Jak již bylo zmíněno, sociální sítě jsou svojí povahou určitým prostorem, jehož obsah je tvořen činnostmi uživatelů. Avšak fungování sociálních sítí nemusí být závislé na tvorbě všech uživatelů najednou, na sítích se tak lze setkat i s uživatelskými účty, které svou tvorbou nepřispívají do obsahu sociálních sítí. Uživatelé, kteří ke své tvorbě využívají již vzniklá díla, se svým specifickým postavením označují též jako takzvaní prosumers.⁵⁴ Jejich opakem je naopak uživatel pasivní, který pouze využívá dostupná díla jen pro sebe.

Další dělení, které přihlíží k aktivitě uživatelů na sítích, vychází z dělení na (1) aktivního uživatele jako tvůrce a poskytovatele obsahu, (2) aktivního uživatele jako hodnotitele a distributora, (3) pasivního uživatele jako hodnotitele a (4) pozorujícího uživatele.⁵⁵ Z tohoto hlediska jsou pro autorské právo stěžejní zejména aktivní uživatelé, kteří svou tvorbou a potažmo i následnou distribucí mohou zasáhnout do autorských práv jiných osob, nebo požívat autorskoprávní ochrany.

Na straně uživatelů stojí obecný zájem, spočívající v podpoře vědeckých a uměleckých děl a realizaci osobnosti.⁵⁶ V návaznosti na snahu o nalezení odpovídající rovnováhy mezi protichůdnými zájmy tvůrců a uživatelů byly etablovány výjimky a omezení autorského práva, která jsou „*prostředkem uživatelsky oprávněného zájmu užít chráněné dílo i bez souhlasu autora nebo jiného nositele práv.*“⁵⁷ Jedná se o užití díla bez svolení autora, tedy aniž by autor udělil uživateli oprávnění dílo užít, kterým je nejčastěji licence. Licence je

⁵³ tamtéž

⁵⁴ KOUKAL, Pavel. *Autorské právo, public domain a lidská práva*. Brno: Masarykova univerzita, 2019.

⁵⁵ TŮMOVÁ, Štěpánka. Typologie uživatelů: sociální sítě a knihovny. Online. *ProInflow*. 2012, roč. 4, č. 1, s. 62-77

⁵⁶ MYŠKA, Matěj. *Výjimky a omezení autorského práva v prostředí digitálních sítí*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020.

⁵⁷ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2019.

upravena občanským zákoníkem jako obecný smluvní typ, naproti tomu bezesmluvní užití díla vychází z autorského zákona.

Účelem právní úpravy bezesmluvního užití díla zakotvené v § 29 a násl. autorského zákona vychází z požadavku vyvážení zájmů autora a obecných zájmů tak, aby výkonem absolutního autorského práva nedošlo k narušení uspořádání vztahů ve společnosti. Mezi taková užití lze zařadit volná užití pro osobní potřebu fyzických osob či vlastní vnitřní potřebu právnických osob, užití na základě bezúplatných zákonných licencí a užití na základě úplatných zákonných licencí.⁵⁸

3.2. Tříkrokový test

V oblasti uplatňování výjimek a omezení plní stěžejní úlohu tříkrokový test zakotvený v § 29 odst. 1 autorského zákona, který je určitým promítnutím testu proporcionality. Využívá se při posuzování, zda je užití díla bez souhlasu autora nebo jiného nositele práv oprávněné. Omezení autorského práva tak musí dle § 29 autorského zákona splnit tři kroky testu, které jsou následující: (1) výjimky a omezení se uplatňují ve zvláštních případech, (2) užití díla není v rozporu s běžným užitím díla a (3) užitím díla nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora. Výčet těchto kroků je kumulativní, je tak nutné splnit všechny tři podmínky.⁵⁹ Tříkrokovému testu se věnoval i Nejvyšší soud ve svém rozsudku ze dne 31. ledna 2013, který se týkal zpřístupňování autorských děl prostřednictvím televizních přijímačů na pokojích ve zdravotnickém zařízení. Nejvyšší soud zde vychází z pojetí tříkrokového testu jako materiálních podmínek bezesmluvního užití díla, které je nutné splnit kumulativně.⁶⁰ Stejný závěr zaujal Nejvyšší soud i ve svém rozhodnutí ze dne 27. dubna 2021, kdy žalovaná zveřejnila k výstavě a aukci katalog, jehož součástí bylo i autorské dílo, které mělo být autorovi odcizeno a k jeho zveřejnění tak nedal souhlas. Odvolací soud v tomto případě považoval po posouzení všechny podmínky za splněné a žalovaná vydáním katalogu neměla překročit rámec bezesmluvního užití díla. Nejvyšší soud však připomněl, že výjimky a omezení je nutné vykládat vždy restriktivně a závěr

⁵⁸ TELEČ, Ivo a TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

⁵⁹ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘIČOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2019.

⁶⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 3056/2012 ze dne 31. 1. 2013.

odvolacího soudu je přinejmenším předčasný, z tohoto důvodu jej zrušil a vrátil k dalšímu řízení.⁶¹

3.3. Výjimky a omezení podle autorského zákona

V odstavci druhém téhož ustanovení je již myšleno na volná užití a zákonné licence, které se kromě taxativního výčtu licencí vztahují pouze na zveřejněná díla. Zveřejněním díla rozumí zákon první oprávněné veřejné přednesení, provedení, předvedení, vystavení, vydání či jiné zpřístupnění veřejnosti dle § 4 odst. 1 autorského zákona. Mezi zmíněné licence jsou zařazeny licence úřední a zpravodajské, pro školní dílo, pro rozmnoženiny díla z vlastních sbírek pro archivní a konzervační potřeby, pro dočasné rozmnoženiny, pro fotografickou podobiznu a pro nepodstatné vedlejší užití díla. Pro povahu sociálních sítí však nemusí mít veškeré výjimky a omezení vyjmenované v autorském zákoně potenciál pro použití.

První místo v právní úpravě výjimek a omezení zauímají volná užití a zákonné licence. Dle zákona se za užití díla nepovažují případy, kdy je dílo užito pro osobní potřebu fyzické osoby a účelem není dosažení hospodářského či obchodního prospěchu. Za osobní potřebu lze považovat užití v rámci domácnosti zhotovitele rozmnoženiny, jakož i v rámci okruhu blízkých osob. Toto volné užití však nepředstavuje subjektivní právo vůči autorovi na pořízení rozmnoženiny. V důsledku technického pokroku byly do zákona rovněž začleněny určité výjimky z těchto výjimek, a to dle § 30 odst. 3 autorského zákona počítačové programy, elektronické databáze, architektonická díla a díla audiovizuální při provozování ze záznamu nebo při přenosu. V praxi se s touto výjimkou audiovizuálních děl při přenosu lze setkat například při veřejném promítání, kdy tyto rozmnoženiny mají potenciál způsobit ztráty majitelům autorských práv.⁶²

Na sociálních sítích vystupují uživatelé prostřednictvím svých účtů, které jsou ze své povahy dostupné k zobrazení i pro ostatní uživatele. Obsah, který mají na svých účtech nahraný, je dostupný všem dalším uživatelům sociální sítě, kteří si jej mohou kdykoli zobrazit. Naproti tomu na sociální síti Instagram mohou

⁶¹ Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 27 Cdo 4200/2019-405 ze dne 27. 4. 2021.

⁶² TELEČ, Ivo a TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

uživatelé využít možnosti nastavení účtu na soukromý, kdy nahraný obsah mohou vidět jen uživatelé přihlášení na Instagramu, které uživatel schválil, že jej mohou sledovat. V případě veřejného profilu můžeme dojít k závěru, že takto zveřejněná díla neslouží pouze pro osobní potřebu uživatele. V případě soukromého profilu však může nastat situace, kdy uživatele sledují pouze osoby blízké, případně takto nastavený účet nesleduje žádný jiný uživatel sociální sítě a slouží tak jako pouhý prostor pro ukládání fotografií a videí. V takové situaci by bylo možné nahlížet na obsah na soukromém účtu bez sledující jako na obsah pro pouhé osobní potřeby, neboť k němu nemá přístup nikdo jiný než majitel tohoto účtu. Je však důležité brát v potaz, že nastavení soukromého účtu lze kdykoli měnit a ovlivnit tak přístup k autorským dílům uloženým na uživatelském účtu.

Další výjimkou, kterou lze uplatnit v rámci sociálních sítí, představují citace, jelikož na sociálních sítích se lze setkat zejména s fotografiemi a videy, ale zároveň i s různými texty. Účelem citace může být například kritika, recenze či účel humoristický nebo umělecký.⁶³

Pro sociální sítě může mít význam rovněž zákonná licence ke zpravodajskému užití díla, jelikož na jedné straně může obsah na sociálních sítích sloužit ke zpravodajským účelům, na straně druhé se můžeme setkat s uživatelskými účty, jejichž účelem je zpravodajství a které za tímto účelem na sociálních sítích mohou užívat autorská díla. Do autorského práva v případě zpravodajské licence nezasahuje ten, kdo dílo užívá při zpravodajství za informačním účelem, který se týká aktuálních událostí. Rovněž do něj nezasahuje ten, kdo jej užívá o aktuálních politických, hospodářských nebo náboženských věcech, přičemž dílo bylo uveřejněné již v jiném hromadném sdělovacím prostředku.

V určitých situacích lze využít i licence pro fotografickou podobiznu, kdy do autorského práva nezasahuje ten, kdo zhotoví rozmnoženinu fotografie své podobizny a kdo si jej úplatně objednal. Tato licence se rovněž vztahuje na díla nezveřejněná. Užit v tomto případě lze pouze fotografii, na jiné druhy děl, například výtvarná, se licence nevztahuje.⁶⁴

V návaznosti na implementaci směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2019/790 o autorském právu na jednotném digitálním trhu bylo rozšířeno

⁶³ TELEEC, Ivo a TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

⁶⁴ tamtéž

ustanovení § 38g autorského zákona upravující licenci pro karikaturu a parodii o pastiš. V preambuli zmíněné směrnice je zmíněna důležitost tohoto ustanovení pro účely nastolení rovnováhy zejména mezi svobodou projevu a svobodou umění. Pojmu parodie se věnoval Soudní dvůr Evropské unie v rozsudku C-201/2013, ve kterém odpovídal na předběžnou otázku, zda je parodie autonomním pojmem unijního práva, a dále zda je třeba, aby parodie vykazovala originalitu tak, že nemůže být racionálně připsána autorovi původního díla, zda má být zaměřena na pobavení nezávisle na tom, zda se vyjádřená kritika týká původního díla a zda je nutné uvádět zdroj parodovaného díla. K těmto otázkám Soudní dvůr EU uvádí, že parodii autonomním pojmem je a je nutné ji vykládat jednotně. U dalších otázek se Soudní dvůr EU vyjadřuje tak, že je nutné, aby parodie evokovala existující dílo a přitom se od něj zřetelně lišila a zároveň je komická či ironická. Na závěr dodává, že parodie nemusí splňovat podmínku, která se týká uvádění zdroje parodovaného díla.⁶⁵

Závěry ze zmíněného rozhodnutí byly použity i v nálezu Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2956/23-1, kterým Ústavní soud zamítl stížnost obchodní společnosti ČEZ, a.s. Tato společnost podala ústavní stížnost proti ekologickému spolku Greenpeace Česká republika, z. s., který zveřejnil na sociální síti Facebook upravenou verzi reklamního spotu stěžovatelky ve formě parodie. Ústavní soud v tomto případě potvrdil rozhodnutí vrchního soudu a následně Nejvyššího soudu, které shledaly předmětný spot jako ironický ve vztahu k původnímu spotu. Rovněž Ústavní soud uvádí, že stěžovatelka nebyla na svých zájmech nepřiměřeně dotčena, jelikož parodie je zároveň legitimním příspěvkem do veřejné diskuze a nutným atributem demokratické společnosti. Z jiného úhlu pohledu by bylo nahlíženo na nenávistné projevy, které by měly satirický či parodický charakter, jelikož ty ochranu svobody projevu nepožívají.⁶⁶

Na karikaturu lze nahlížet jako na určitou formu umění představující zvláštní projev satiry, a která spočívá v jednoduchosti. Ve společnosti se projevuje například ve formě politické karikatury, která představuje kritický hodnotící soud. V takovém případě je však nutné posuzovat politický projev ve vztahu k ochraně

⁶⁵ Rozsudek Soudního dvora ze dne 3. 9. 2014, Věc C-201/13.

⁶⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2024, sp. zn. I. ÚS 2956/23-1

lidské důstojnosti, přiměřenost karikatury a význam politického projevu pro demokratickou společnost.⁶⁷

Pod pojmem pastiše si lze představit určitou napodobeninu uměleckého díla, která jej však na rozdíl od parodie nezpracovává za účelem satiry. Hranice mezi parodií a pastišem tak nemusí být vždy jasná, rozdíl mezi nimi spočívá v účelu jejich použití. V rámci pastiše se jeho prvky, například postavy literárního díla, ocitají v novém prostředí a počínají si odlišně než v díle původním, avšak bez ironického záměru.⁶⁸

Právě parodie, karikatura a pastiš mohou znamenat pro sociální sítě velký potenciál. Lidé mají v současnosti díky internetu a sociálním sítím možnost vyjádřit se k jakékoli události a zveřejnit tak svůj názor a pohled na danou situaci. K těmto účelům mohou zmíněné formy ideálně posloužit, neboť prostřednictvím nich lze rychle reagovat na aktuální dění, ať už s ironickým záměrem či nikoli.

I přes snahu o nalezení adekvátního řešení při vyvažování zájmů autora a uživatelů se mohou stále objevovat různá úskalí, neboť sociální a technický vývoj předbíhá právní úpravu. Z tohoto důvodu může docházet k oslabení právních institutů. V rámci Evropské unie bylo usilováno a opětovně vyvážením obou zájmů, avšak úprava vychází z širšího pojetí výlučných práv a užšího pojetí výjimek a omezení a tím i přístupu uživatelů k dílům. Ve vnitrostátní úpravě lze spatřovat tuto skutečnost v demonstrativním výčtu užití díla na jedné straně a na druhé taxativním výčtu výjimek a omezení spolu s tříkrokovým testem.⁶⁹

Momentálně se autorské právo a sociální sítě potýkají s další výzvou, a to příchodem umělé inteligence. Ta s sebou přináší i nástroje, prostřednictvím kterých lze vytvářet autorská díla a ta následně zveřejňovat na sociálních sítích. Může se jednat o díla vizuální, audiovizuální nebo i literární. V tomto případě může být ale posouzení tohoto přínosu sporné, neboť autorským dílem může být dílo literární a jiné dílo umělecké a vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora. Autorem však může být pouze osoba fyzická. V takové

⁶⁷ BROZ, Jan. Karikatura v judikatuře Ústavního soudu: ochrana důstojnosti versus svoboda projevu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2018, č. 3, s. 493 - 516.

⁶⁸ DIEPEVEEN, Leonard. Parody and Pastiche. Online. *Oxford Research Encyclopedia of Literature*. 2020. Dostupné z: <https://oxfordre.com/literature/display/10.1093/acrefore/9780190201098.001.0001/acrefore-9780190201098-e-1106>. [cit. 2024-02-18].

⁶⁹ MYŠKA, Matěj. *Výjimky a omezení autorského práva v prostředí digitálních sítí*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020.

situaci vyvstává otázka, která prozatím není právem předpokládána.⁷⁰ Zákon však nestanoví, zda autor smí nebo nesmí ke své tvůrčí činnosti využít technologie. Například už jen činnost fotografa je nyní již pevně spjata s následnou úpravou fotografií, která probíhá v počítačových programech. Aby mohla být činnost autora tvůrčí činností, musí podle Nejvyššího soudu spočívat ve vytvoření něčeho nehmotného s tím, že dosažení výsledku závisí v osobních vlastnostech tvůrce, bez nichž by tento výtvar nebyl dosažen.⁷¹ Pokud by tak byla umělá inteligence využívána jen pro mechanickou úpravu, nemuselo by se zpravidla jednat o zásah do autorského práva.

4. Porušování autorského práva na sociálních sítích

Porušování práva na sociálních sítích může v dnešní době být spojeno v první řadě s problematikou nenávistných projevů, ochrany osobnosti⁷², získávání důkazů z prostředí sociálních sítí⁷³ a svobody projevu⁷⁴. Sociální sítě jsou však místem, na kterém se nacházejí rozličná díla uživatelů, jimiž mohou být fotografie, obrázky, videa nebo texty, a tím poskytují možnost zasahování do práv autorů.

Neoprávněné užití autorských děl se označuje též jako „pirátství“. Toto označení pochází z minulého století, kdy docházelo k rozhlasovému vysílání z lodí, které byly zakotveny mimo teritoriální vody a tím se provozovatel vyhnul placení autorské odměny.⁷⁵ Přestože je autorské právo institutem soukromým a pojí se s ním v případě „pirátství“ soukromoprávní prostředky ochrany, upravuje autorský zákon rovněž přestupky v ustanovení § 105a – 105d. Na porušování autorského práva je pamatováno i v právu trestním, které se v § 270 zákona č. 40/2009 Sb., trestním zákoníku věnuje porušení autorského práva, práv

⁷⁰ ZIBNER, Jan. *Umělá inteligence jako technologická výzva autorskému právu*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2022.

⁷¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 10. 11. 2009, sp. zn. 30 Cdo 4924/2007

⁷² Zásah do osobnosti člověka při dalším uveřejnění profilové fotografie uživatele Facebooku mimo tuto síť bez souhlasu uživatele; rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 15. 10. 2019, sp. zn. 25 Cdo 1778/2019

⁷³ Porušení svobody projevu stěžovatelky, která chtěla vyjádřit nesouhlas s pochodem Prague Pride; rozhodnutí Ústavního soudu ze dne 28. 5. 2019, sp. zn. III. ÚS 3564/18

⁷⁴ Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 15. 5. 2023, věc 45581/15, Sanchez proti Francii

⁷⁵ TELEČ, Ivo a TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

souvisejících s právem autorským a právu k databázi, a dále v § 270 padělení a napodobení díla výtvarného umění. Autorskoprávní delikty lze dělit na delikty ohrožující a porušující.⁷⁶

4.1. Odpovědnost poskytovatele sociálních sítí za porušování autorského práva

V rámci porušování autorského práva na sociálních sítí se nabízí též otázka, zda poskytovatel sociálních sítí za takové protiprávní jednání odpovídá. Jelikož lze sociální síť podle důvodové zprávy k zákonu č. 429/2022 Sb., kterým se mění autorský zákon, považovat za poskytovatele služby pro sdílení obsahu online, poskytuje odpověď § 47 a násl. autorského zákona. Poskytovatel služby tak neodpovídá za neoprávněné sdělování díla veřejnosti v nehmotné podobě, živě nebo za záznamu, po drátě i bez drátově, pokud vynaložil nejlepší úsilí k získání oprávnění k výkonu práva, k zamezení nahrání díla a neprodleně po obdržení oznámení od autora znemožnil přístup dílu nebo je odstranil. V odst. 4 téhož ustanovení je rovněž stanoveno, že poskytovatel služby nemá obecnou povinnost dohlížet nad obsahem, který ukládají uživatelé jeho služby. Záleží tak na konkrétních okolnostech daného případu, kdy je vždy nutné na porušení autorského práva brát ohled na princip proporcionality, dále na druh a rozsah služby a na dostupnost vhodných prostředků k plnění povinností, které jsou poskytovateli uloženy zákonem.

Problematice odpovědnosti poskytovatele služby se již věnoval i Ústavní soud, avšak ve vztahu ke službě video-on-demand, která se od sociálních sítí liší svojí povahou. I přes svoji odlišnost se na ně ale rovněž vztahuje ustanovení § 46 odst. 1 autorského zákona.⁷⁷ Ústavní soud se ve svém usnesení I. ÚS 1742/23-1 zabýval případem, ve kterém se stěžovatelka provozující službu video-on-demand „VOYO“ domáhala ochrany u Krajského soudu proti neoprávněnému sdělování autorských děl vedlejší účastnicí, která provozuje internetové stránky „Ulož.to“. Krajský soud v tomto případě uložil vedlejší účastnici povinnost zdržet se umožňovat stahování či zhlédnutí několika audiovizuálních děl. Jelikož však měla stěžovatelka v tomto jednání pokračovat a dokonce k tomu motivovat své

⁷⁶ tamtéž

⁷⁷ FALADOVÁ, Adéla. Velká novela autorského zákona 2022. *Duševní vlastnictví*. 2023, č. 2, s. 3 - 12.

uživatele, obrátila se na soud znovu. Vedlejší účastnice se však odvolala a vrchní soud v Praze, kdy tento soud usnesení krajského soudu změnil tak, že se návrh stěžovatelky na nařízení předběžného opatření zamítá. Vrchní soud došel k závěru, že vedlejší účastnice není povinna dohlížet na obsah informací a aktivně zkoumat jeho protiprávnost s odkazem na zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. S tímto stěžovatelka nesouhlasila a obrátila se tak na Ústavní soud, ten však ústavní stížnost zamítl.⁷⁸

K obdobnému závěru došel Ústavní soud v usnesení sp. zn. IV. ÚS 3150/23-1, kterým rozhodoval o ústavní stížnosti stěžovatelů domáhajících se zrušení usnesení vrchního soudu v Praze. V tomto případě již Ústavní soud vychází zároveň ze zákona o některých službách informační společnosti i z § 46 a § 47 autorského zákona a uvádí, že stěžovatelé neosvědčili dostatečným způsobem potřebu uložení předběžného opatření.⁷⁹

V rámci novelizované autorskoprávní úpravy lze tak dojít k závěru, že poskytovatel těchto služeb nemusí nést z pohledu autorského práva za obsah na síti odpovědnost. K této liberaci však může dojít až po splnění zákonem stanovených podmínek.

4.2. Soukromoprávní ochrana autorského práva

V rámci soukromého práva náleží nositeli práva několik nároků. Mezi tyto nároky je v autorském zákoně řazen nárok na určení autorství, zdržovací, informační, odstraňovací, satisfakční, na vydání bezdůvodného obohacení, na náhradu škody a na uveřejnění rozsudku. Tento výčet je demonstrativní a představuje generální klauzuli. Aktivně legitimovaným je originární nositel práv, tedy autor, jemuž nároky vznikají vůči osobě, která jeho práva ohrozila či porušila.⁸⁰

V případě určovacího nároku se jedná o žalobu, která spočívá ve výkonu, kterým disponuje autorské právo v případě deliktu. Na rozdíl od určovací žaloby podle § 80 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu, není nutné prokazovat

⁷⁸ Usnesení Ústavního soudu ze dne 20. 7. 2023, sp. zn. IV. ÚS 1742/23-1

⁷⁹ Usnesení Ústavního soudu ze dne 10. 1. 2024, sp. zn. IV. ÚS 3150/23-1

⁸⁰ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Student (Leges). Praha: Leges, 2019.

naléhavý právní zájem, jelikož ochranu požívá subjektivní právo a nikoli právní zájem. Nárok zdržovací slouží k účelu zakázání jednání, které ohrožuje či porušuje autorské právo. Nárok informační stanoví povinnost poskytnout informace týkající se například způsobu a rozsahu neoprávněného užití, o původu rozmnoženiny či napodobeniny a způsobu a rozsahu jejího neoprávněného užití. Na základě nároku odstraňovacího lze požadovat odstranění důsledků, které byly způsobeny neoprávněným ohrožením nebo porušením autorského práva, přičemž tento nárok se týká zejména hmotných předmětů souvisejících s porušením či ohrožením. Dále na základě satisfakčního nároku může autor požadovat omluvu nebo zadostiučinění.⁸¹

O informačním nároku rozhodoval např. Městský soud v Praze dne 20. 12. 2021. Stěžovatel se nejprve dožadoval uložení povinnosti žalovanému, aby do 30 dnů zaslal žalobci informaci, zda disponuje oprávněním umisťovat na internet autorská díla a umělecké výkony, které byly zaznamenány jako součást divadelních představení a následně nahrány na platformu YouTube. Soud zcela vyhověl návrhu, avšak odvolací soud tento rozsudek usnesením zrušil a soudu první instance vrátil. Městský soud, vázán právním názorem vrchního soudu žalobu tentokrát zamítl. K tomuto závěru došel na základě následujících skutečností: informační nárok lze vztáhnout vůči osobě, která neoprávněně zasáhla do autorského díla nebo jej ohrozila, a to jen na informace týkající se zásahu (bod 20.). V řízení bylo prokázáno, že žalovaný sice je výrobcem záznamů divadelních her, které byly zveřejněny na platformě YouTube, nicméně nebylo prokázáno, že právě žalovaný záznamy sám zveřejnil nebo se na zveřejnění podílel. Z tohoto důvodu tak nebyl žalovaný pasivně legitimován v řízení, jelikož nebylo prokázáno, že by došlo z jeho strany k zasažení do autorských práv žalobce tak, jak bylo vymezeno v žalobě.⁸²

Podobný případ byl předložen i Nejvyššímu soudu, který jej však usnesením ze dne 30. 11. 2023 zamítl. Žalobce v této situaci uplatnil jako dovolací důvod špatné vyložení ustanovení § 40 odst. 1 autorského zákona, navrhl zrušení rozhodnutí odvolacího soudu a vrácení věci k dalšímu řízení. Špatné vyložení ustanovení spočívalo v posouzení otázky, zda má být § 40 odst. 1 vykládán demonstrativně či taxativně, a dále zda vylučuje výkon autorského práva výrobce audiovizuálních

⁸¹ TELEČ, Ivo a TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

⁸² Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 20. 12. 2021, sp. zn. 32 C 31/2019

záznamů při jeho pasivní legitimaci v rámci neoprávněného zásahu do autorského práva. Nejvyšší soud však uvedl, že dovolání není přípustné a rozhodnutí odvolacího soudu tak ponechal.⁸³

V případě pirátských nahrávek na internetu, jako například na platformě YouTube, tak mohou vzniknout nepříjemné situace, kdy se autor nemusí domoci ochrany proti zásahům či ohrožení svých autorských práv. Vzhledem k úpravě a následné praxi soudů může být jejich snaha bezvysledná. Právní nárok na informace se může stát institutem, který je sice zaručený zákonem, avšak v rámci soudního řízení hůře uchopitelný, jelikož nelze prokazatelně dokázat pasivní legitimaci uživatelů sociálních sítí.

4.3. Mimosoudní řešení sporů

Novela autorského zákona s sebou přinesla i změny týkající se řešení sporů. V ustanovení § 53 a násl. autorského zákona byla zakotvena úprava zprostředkování a využití prostředníka, která se má vztahovat mimo jiné i na spory vyplývající z § 47 odst. 1 písm. b) a c), § 48 odst. 1 písm. b) a § 49 autorského zákona. Tato ustanovení se s ohledem na důvodovou zprávu k autorskému zákonu⁸⁴ mohou vztahovat rovněž i na prostor sociálních sítí.

Tato novela upravující řešení sporů zakládá možnost pokusit se najít smírné řešení za asistence prostředníka či hostujícího prostředníka, kterým může být i státní příslušník jiného členského státu Evropské unie nebo státu tvořícího Evropský hospodářský prostor. Autorský zákon upravuje požadavky na tyto prostředníky, kterými jsou bezúhonnost a odborná způsobilost. Odborně způsobilým je pak ten, kdo získal vysokoškolské vzdělání v magisterském studijním programu a uspěl u zkoušky prostředníka, která je skládána před komisí jmenovanou ministrem kultury. Oprávnění k výkonu činnosti prostředníka je následně uděleno na základě žádosti a zápisu do seznamu prostředníků, který vede Ministerstvo kultury⁸⁵.

Řešení sporu prostřednictvím prostředníka lze konat na základě žádosti o zprostředkování, kterou může předložit kterýkoli ze zájemců o zprostředkování. Následně může prostředník připravit návrh dohody a předložit ji ostatním

⁸³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 11. 2023, sp. zn. 23 Cdo 1192/2023

⁸⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 429/2022 Sb., kterým se mění autorský zákon

⁸⁵ Seznam dostupný na <https://mk.gov.cz/seznam-prostredniku-cs-693>

zájemcům. Podle § 57 odst. 3 autorského zákona platí, že nevyjádří-li se žádný ze zájemců o zprostředkování k návrhu, má se za to, že jej přijali. Ohledně samotného procesu zprostředkování odkazuje autorský zákon na zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů.

Instituty mimosoudního řešení sporů mohou být účinným prostředkem k nalezení dohody, která by vyhovovala všem stranám. V českém právním řádu není odvětvové mimosoudní řešení sporů (také označováno jako „ADR“ podle angl. Alternative Dispute Resolution) novinkou, využít tak lze řešení spotřebitelských sporů u finančního arbitra v oblasti finančních služeb, u Českého telekomunikačního úřadu v oblasti elektronických komunikací a poštovních služeb, v oblasti elektroenergetiky, plynárenství a teplárenství u Energetického regulačního úřadu a ve zbytkové působnosti u České obchodní inspekce⁸⁶. Od úpravy v autorském zákoně se však tyto instituty odlišují. V režimu ADR podle zákona o ochraně spotřebitele se zahájení mimosoudního řešení sporu považuje za uzavření dohody o mimosoudním jednání věřitele a dlužníka podle § 647 občanského zákoníku. Jednání u prostředníka podle autorského zákona se naopak řídí úpravou smlouvy o provedení mediace.

V porovnání s ADR u České obchodní inspekce tak lze spatřovat určité oslabení ostatních zájemců při řešení sporu podle autorského zákona. V případě ADR u České obchodní inspekce je zahájení řešení sporu bezplatné, trvá po dobu maximálně 90 dnů, přičemž tuto lhůtu lze prodloužit jen jednou o dalších 90 dnů. Návrh na zahájení je podáván spotřebitelem a podnikatel má povinnost poskytnout součinnost a k návrhu se vyjádřit. Česká obchodní inspekce nemá v rámci ADR pravomoc strany sporu k dohodě donucovat, může pouze sankcionovat podnikatele, pokud se k návrhu nevyjádří. Řešení sporu může končit odmítnutím návrhu, dohodou, zpětvzetím návrhu, uplynutím lhůty 90 dnů nebo smrtí jedné ze stran bez právního nástupce. Obě strany tak mají určitou, zákonem stanovenou jistotu, jak bude mimosoudní řešení sporu probíhat a jak dlouho bude trvat.⁸⁷ Naproti tomu může být postup při využití prostředníka u sporů z autorského práva flexibilnější, jelikož se řídí návrhem a uzavřenou dohodou. Určité oslabení zájemců ale může být spatřováno v domněnce zakotvené v § 57

⁸⁶ Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

⁸⁷ § 20n a násl. z. č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

odst. 3 autorského zákona, podle které se má za to, že zájemci o zprostředkování přijímají navrženou dohodu, pokud se k ní do 3 měsíců nevyjádří.

4.4. Přestupky v autorském právu

Ačkoli je autorské právo institutem soukromoprávním, byla do autorského zákona začleněna i úprava přestupků při novelizaci z roku 2006 při vyčleňování zvláštních skutkových podstat mimo obecnou správně trestní úpravu a autorské právo díky tomu požívá i ochrany ze strany práva veřejného. Tyto přestupky jsou mimo výkon kolektivní správy projednávány obecními úřady s rozšířenou působností.⁸⁸ Autorský zákon se věnuje přestupkům fyzických osob, kterým lze uložit pokutu až do výše 150 000 Kč, přestupkům právnických a podnikajících fyzických osob až do výše 500 000 nebo do 1 % celkového ročního obrátu závisle na tom, která hodnota je vyšší, přestupky kolektivních správců a přestupky nezávislých správců práv.

Přestupku, tedy společensky protiprávního činu, který je za přestupek označen a vykazuje znaky vymezené v zákoně, se může podle obecné právní úpravy dopustit fyzická osoba, která dovršila patnáctý rok svého věku a je příčetná. Dále se jej může dopustit osoba právnická na základě přičitatelnosti a podnikající fyzická osoba.⁸⁹ Obecnou úpravu zde představuje zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich.

Autorský zákon postihuje v rámci přestupků neoprávněná užití díla, neoprávněné zásahy do práva autorského a nesplňování povinností při poskytování informací podle § 24 odst. 6 autorského zákona. Pro právnické osoby a podnikající fyzické osoby je vyčleněno v autorském zákoně více skutkových podstat, tyto osoby se tak mohou dopustit přestupku i tím, že například vykonávají kolektivní správu či činnost prostředníka bez uděleného oprávnění.

4.5. Trestné činy v autorském právu

V rámci veřejnoprávní ochrany je úprava přestupků doplněna i úpravou trestněprávní. Skutkové podstaty trestných činů týkajících se autorského práva

⁸⁸ TELEČ, Ivo a TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

⁸⁹ KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. Beckovy právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2019.

jsou zakotvena v trestním zákoníku. Za trestný čin se považuje takový protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v zákoně podle § 13 odst. 1 trestního zákoníku. V samotném trestním zákoníku je rovněž zakotvena zásada subsidiarity trestní represe, na základě které lze trestněprávní důsledky spojené s odpovědností pachatele uplatňovat jen v případech, kdy nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiných právních předpisů.⁹⁰ Vzhledem ke skutečnosti, že autorské právo je institutem soukromoprávním, měly by se osoby domáhat ochrany svých autorských práv primárně v civilním řízení, je-li to možné, následně prostřednictvím institutů správního práva v přestupkovém řízení a v momentě, kdy tato ochrana již nepřichází v úvahu, se lze domáhat ochrany podle trestněprávních předpisů. Kritérium společenské škodlivosti současně dotváří princip ultima ratio, který stanoví, že trestního práva lze využít tam, kde jiné prostředky k ochraně práv jsou nedostatečné, neúčinné či nevhodné.⁹¹

Zda má být porušení autorského práva posouzeno z pohledu správního práva nebo trestního práva nemusí být vždy jednoznačné, obzvláště v prostředí internetu. Nejvyšší soud se zabýval případem spočívajícím v nahrání audiovizuálního díla obviněným na diskuzní fórum v rozporu s autorským zákonem. Soud první instance obviněného obžaloby zprostil a odkázal poškozené na náhradu škody v rámci občanskoprávního řízení. Státní zástupkyně se však odvolala, přičemž soud druhé instance rozhodl usnesením tak, že popsany skutek postoupil úřadu k projednání věci jako přestupku z důvodu menší společenské škodlivosti. Usnesení tohoto soudu však napadl nejvyšší státní zástupce dovoláním v neprospěch obviněného, jelikož tento závěr považoval za nevyhovující. Dovolání bylo opřeno též o skutečnost, že použití veřejné počítačové sítě představuje vyšší zásah do autorských práv. Nejvyšší soud však nepovažoval napadené usnesení soudu druhé instance za vadné a dovolání nejvyššího státního zástupce odmítl jako zjevně neopodstatněné.⁹²

Trestným činem porušení autorského práva podle § 270 trestního zákoníku se rovněž zabýval i Ústavní soud. Stěžovatelka, nositelka autorských práv, v tomto případě podala trestní oznámení pro neoprávněné sdělování autorského díla veřejnosti mimo jiné prostřednictvím platformy YouTube neznámým pachatelem.

⁹⁰ § 12 odst. 2 trestního zákoníku

⁹¹ Stanovisko Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2013, sp. zn. Tpjn 301/2012

⁹² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 3. 2014, sp. zn. 5 Tdo 196/2014-16

Policejní orgán však věc odložil, jelikož navzdory skutečnosti, že k protiprávnímu jednání mohlo dojít, nebylo možné získat poznatky vedoucí k objasnění věci a zjištění totožnosti pachatele. Proti odložení věci podala stěžovatelka stížnost, avšak státní zástupce ji zamítl. Státní zastupitelství uvádí, že postup orgánů činných v trestním řízení je správný, neboť ve věci byly vyžádány údaje k IP adresám, nicméně uživatelé se nachází po celém území České republiky. Z tohoto zjištění vyplývá, že pachatel používá maskování IP adresy a technická možnost dohledání je tak nulová. Nabízela se též možnost šetření u společnosti Google, avšak ta se ukázala jako neúčelná. Z praxe orgánů činných v trestním řízení bylo zjištěno, že většina zahraničních společností, například právě Google nebo Facebook, archivují data maximálně 90 dní. Pokud tak uživatelé používají maskování identity, jsou orgány činné v trestním řízení limitovány technickými možnostmi a pravděpodobnost zjištění identity pachatele je téměř nulová. I navzdory argumentaci stěžovatelky tak Ústavní soud stížnost odmítl jako zjevně neopodstatněnou.⁹³

Ačkoli autorské právo požívá veřejnoprávní ochrany prostřednictvím správního a trestního práva, nemusí být s ohledem na technický vývoj společnosti možné této ochrany dosáhnout. Spolu s vývojem se mohou objevovat rovněž nová řešení, jak zákonnou úpravu obcházet nebo porušovat takovým způsobem, kdy není možné zjistit totožnost daného pachatele. S ohledem na judikaturu se stále objevují případy, kdy je možné sankcionování uniknout a dopouštět se protiprávních činů bez adekvátního postihu.

5. Reklama a product placement z pohledu autorského práva

Reklama je v dnešní době již neodlučitelnou součástí sociálních sítí. Ve zmíněném stanovisku Soudního dvora Evropské unie ve věci C-252/21, Meta Platforms Inc. a další v. Bundeskartellamt je o sociální síti Facebook referováno jako o síti, která je financována prostřednictvím reklamy, díky čemuž je ve výsledku pro své uživatele bezplatná.

⁹³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2022, sp. zn. II. ÚS 3002/21-1

Pojem reklamy je vymezen v § 1 odst. 2 zákona č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy tak, že reklamou se rozumí *oznámení, předvedení či jiná prezentace šířené zejména komunikačními médii, mající za cíl podporu podnikatelské činnosti, zejména podporu spotřeby nebo prodeje zboží, výstavby, pronájmu nebo prodeje nemovitostí, prodeje nebo využití práv nebo závazků, podporu poskytování služeb, propagaci ochranné známky, pokud není dále stanoveno jinak*. Na reklamu lze tak pohlížet jako na určitou informaci, která je definována motivací subjektu, cílem, jímž je podpora podnikatelské činnosti, a formou.⁹⁴

Na reklamu lze nahlížet také jako na jednu ze složek marketingu, který spočívá v procesu plánování, tvorby cen, propagace a distribuce s cílem dosáhnout směny, která by uspokojila požadavky jak jednotlivců, tak organizací. V rámci marketingu se používá označení 4P, které tvoří produkt (product), cena (price), místo (place) a propagace (promotion). Reklama tak spadá pod propagaci a v tomto smyslu je na ni nahlíženo jako na neosobní placenou formu komunikace prostřednictvím médií. Cílem reklamy v marketingu je ovlivnit spotřebitele natolik, aby se rozhodl učinit rozhodnutí ohledně koupě.⁹⁵

Fenomén reklamy může být zkoumán rovněž z psychologického hlediska, při kterém se zohledňují prvky kognitivní, emotivní a behaviorální. Zároveň se v rámci zkoumání reklamy zohledňuje, jaké má cílová skupina osob postoje, tedy jak dlouhodobě hodnotí určité objekty či události. Na reklamu můžeme nahlížet i pohledem ekonomickým, který vychází ze souvislosti reklamy a ceny s kupním chováním osob.⁹⁶

Jelikož může být reklama směřována jak ze strany podnikatele k jinému podnikateli, tak ze strany podnikatele k spotřebiteli, pojí se s reklamou i určité povinnosti stanovené zákonem, které jsou spojeny s ochranou spotřebitele jako slabší strany. Podle § 2 odst. 1 písm. o) zákona o ochraně spotřebitele spadá reklama pod obchodní praktiku. Tento zákon dále stanovuje, co se považuje za nekalou obchodní praktiku, klamavé konání či klamavé opomenutí a agresivní obchodní praktiku. Tato ustanovení doplňuje příloha č. 1 k zákonu o ochraně

⁹⁴ VAVREČKA, Jan. Co je to reklama a proč je problém na to odpovědět. Online. *eLaw - právní portál*. Dostupné z: <https://next.codexis.cz/literatura/LT29296?workspaceId=c3fd34fa-b6a7-4ed8-85f6-2e57f94b23b3&hash=unit-3>. [cit. 2024-02-23].

⁹⁵ HÁJEK, Vítězslav. *MANAGEMENT a MARKETING*. Hradec Králové, 2016.

⁹⁶ SVĚTLÍK, Jaroslav. *Reklama (Teorie, koncepce, modely)*. Rzeszów: Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, 2017.

spotřebitele a v rámci reklamy je tak stanovena široká škála povinností, které musí podnikatel při využívání reklamy dodržovat. Tyto povinnosti je nutné dodržovat vždy, vztahují se tak i na prostor sociálních sítí. Reklama, která je nekalou obchodní praktikou podle zákona o ochraně spotřebitele, je zároveň výslovně zakázána i zákonem o regulaci reklamy v ustanovení § 2 odst. 1, písm. b).

Na reklamu se však vztahuje i úprava soukromoprávní, která je zakotvena v předpisu pro soukromé právo obecném, tedy v občanském zákoníku. Ustanovení § 2976 občanského zákoníku se věnuje nekalé soutěži, mezi kterou se řadí i klamavá reklama a srovnávací reklama.

Aby mohlo reklamní sdělení dostat svého cíle a ovlivnit osoby, na něž cílí, musí být chytlavé a kreativní. Na základě definice reklamy ze zákona o regulaci reklamy lze dovodit, že reklama může být vyjádřena i obrázkem, videem nebo například mluveným slovem, je-li tak činěno s cílem podpory podnikatelské činnosti. Tyto jednotlivé způsoby mohou být různě kombinovány, a aby byla reklama efektivní, může být finální podoba reklamy spočívat v audiovizuálním vyjádření spolu s textem a obrázkem. V každém případě se tak na reklamu budou vztahovat i ustanovení autorského zákona, neboť i reklama může naplňovat zákonné vymezení autorského díla.

Reklama na sociálních sítích může být zveřejněna buď osobou, která ji vytvořila, nebo osobou odlišnou. Pokud je tvůrcem reklamy sám inzerent nebo například zaměstnanec inzerenta, budou se vztahovat autorská práva právě k této osobě. V opačném případě, kdy je reklama zveřejněna osobou odlišnou od autora, bude nutné zkoumat, zda takto učinila na základě smlouvy či na základě omezení a výjimek z autorského práva.

5.1. Licence

Smlouva, na základě které je poskytováno oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví, se nazývá licencí. Právní úprava licenčního smluvního vztahu je zakotvena v občanském zákoníku. Jedná se o takový právní titul užití díla, ke kterému je nutné svolení autora. Licenční smlouva představuje způsob, kterým může autor svým dílem nakládat, jelikož osobnostní a majetková práva jsou

nepřevoditelná. Licenční smlouvou autor svá práva sice nepřevádí, ale konstituuje uživatelské právo ve prospěch někoho jiného.⁹⁷

Subjekty licenčního vztahu jsou poskytovatel, v jehož postavení je autor, a nabyvatel, kterému je uživatelské právo vytvořeno. Předmětem je autorská práva způsobilá k užívání, zejména právo dílo rozmnožovat, rozšiřovat, nebo například právo sdělovat veřejnosti. Předmětem licence však nemohou být osobnostní práva.⁹⁸

V zákoně lze najít rozdělení na licence výhradní a nevýhradní. Prostřednictvím výhradní licence je oprávnění uděleno jen jedné osobě a bez výslovného a písemného souhlasu nelze licenci udělit jiné osobě ve stejném rozsahu. Pokud by však k takové situaci došlo, byla by tato další smlouva neúčinná. S výhradní licenci je rovněž spojena povinnost písemné formy smlouvy. Pokud ve smlouvě však chybí ujednání, zda se jedná o licenci výhradní nebo nevýhradní, předpokládá se, že byla udělena nevýhradní licence. Licenci lze též sjednat jako úplatnou nebo bezúplatnou, přičemž odměnu lze stanovit fixně či podílově. Odměna fixní je stanovena určitou částkou, zatímco odměna podílová může být vyjádřena procenty ve vztahu k výnosu z užití díla.⁹⁹

Při tvorbě reklamy, která musí své cílové publikum efektivně oslovit, mohou její zpracovatelé využít již existující díla. Pro oslovení mladého publika lze využít například pohádkových postaviček, které svojí přítomností v reklamě mohou podpořit rozhodnutí ohledně koupě. Této možnosti využila společnost McDonald's, který vytvořil reklamní kampaň s pohádkovou ovečkou Shaun. Licenci k užití této postavičky odkoupila společnost od studia Aardman Animations Limited.¹⁰⁰ Podobnou cestou se rozhodla jít i společnost Vodafone Czech Republic a. s., avšak na rozdíl od společnosti McDonald 's se namísto uzavření licenční smlouvy se studiem Aardman Animations rozhodla zapsat vlastní postavičku ovečky, která se měla v podstatných rysech shodovat s ovečkou Shaun. Při pokusu o zápis do rejstříku ochranných známek u Úřadu průmyslového

⁹⁷ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2019.

⁹⁸ RABAN, Přemysl. *Závazkové právo*. Brno: VK, 2019.

⁹⁹ tamtéž

¹⁰⁰ Pohádkové postavičky v reklamě: nákladné licence a přísná pravidla. Online. *MediaGuru*. 2013. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2013/05/pohadkove-postavicky-v-reklame-nakladne-licence-a-prisna-pravidla/>. [cit. 2024-02-25].

vlastnictví byla studiem podána námitka a Úřad průmyslového vlastnictví tak přihlášku zamítl. S tímto však společnost Vodafone nesouhlasila a přes veškerý neúspěch se domáhala ochrany kasační stížností u Nejvyššího správního soudu, nicméně tuto kasační stížnost následně vzala zpět.¹⁰¹

V oblasti reklamy, která se nyní v prostoru sociálních sítí jeví jako ideální způsob propagace a zisku, je tak nutné pečlivě zkoumat, jaké povinnosti jsou stanovené zákonem. Ze strany veřejného práva jsou regulovány základní požadavky pro propagaci svých produktů tak, aby spotřebitelé nebyli ovlivněni nežádoucím způsobem. Neméně důležité požadavky jsou kladeny i ze strany práva soukromého a s tím i práva autorského, které mohou při porušení způsobit konkrétním osobám nemalé náklady na nápravu. Například ve výše zmíněném případě měla společnost Vodafone vynaložit z důvodu předběžného opatření soudu náklady na přelepení již zveřejněných billboardů a stáhnout reklamní oznámení vysílání.¹⁰²

5.2. Product placement

V reklamě však nemusí být zpracovány jen již existující autorská díla. Pro účely propagace lze do reklamních oznámení začlenit i samotné produkty i služby a pokusit se tak oslovit cílovou skupinu. Daný produkt může díky tomuto použití efektivněji dosáhnout oslovení, neboť je prezentován v rámci konkrétního děje, se kterým se mohou osoby cílové skupiny ztotožňovat.¹⁰³

S pojmem product placementu se lze setkat ve směrnici Evropského parlamentu a Rady 2010/13/EU, která jej vymezuje jako sdělení tvořené začleněním produktu, služby nebo ochranné známky či zmínky o nich do pořadu za úplaty nebo obdobnou protihodnotu.¹⁰⁴ V praxi, například u seriálů, však nemusí být následně

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího správního soudu ze dne 30. 7. 2014, sp. zn. 8 As 123/2012-87

¹⁰² KYŠA, Leoš. Zloději ovcí, písní a nápadů. Online. *E15.cz*. 2013. Dostupné z: <https://www.e15.cz/byznys/ostatni/zloději-ovci-pisni-a-napadu-1006788>. [cit. 2024-02-25].

¹⁰³ DZIAMBOVÁ, Veronika. Product placement a jeho projevy v praxi. Online. *Právní prostor*. 2016. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/product-placement-a-jeho-projevy-v-praxi>. [cit. 2024-02-25].

¹⁰⁴ Čl. 1 odst. 1 písm. m) Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2010/13/EU ze dne 10. 3. 2010 o koordinaci některých právních a správních předpisů členských států upravujících poskytování audiovizuálních mediálních služeb

snadné rozlišit, zda se při umístění produktu jedná o product placement a tím o podporu dané značky, nebo zda se jedná o pouhé dokreslení kontextu děje.¹⁰⁵

Pokud je daný produkt, služba či značka umístěna do konkrétní reklamy, může se rovněž stát součástí autorského díla. Nabízí se tak otázka, zda osobě, jejíž produkt je umístěn do daného autorského díla, může vzniknout oprávnění či nárok v mezích autorského práva. V rámci product placementu se může jednat například o situace, kdy osoba disponující produktem zadá osobě jiné objednávku, jejíž součástí bude předmětný produkt. V takovém případě lze využít institutu kolektivního díla, která je vytvářeno na podnět fyzické či právnické osoby. Podnětem může být právě i objednávka, přičemž autorský zákon zakládá fikci, že na objednatele se hledí jako na zaměstnavatele a kolektivní dílo se tak řídí režimem zaměstnaneckého díla. Zaměstnanecká díla následně vycházejí z úpravy, která předpokládá, že při výkonu majetkových práv svolil autor díla ke zveřejnění, úpravám, zpracování a uvádění pod svým jménem zaměstnavatelem, který v tomto právním vztahu vystupuje jako investor. Autorskoprávní vztah zároveň nezaniká spolu s pracovněprávním vztahem a výkon práva je zachovaný nadále po skončení pracovněprávního vztahu.¹⁰⁶

Možnosti umístění produktů do audiovizuálních děl však není neomezený. Výše zmíněná směrnice výslovně zakazuje umístění určitých výrobků, takže spolu s povinnostmi, které se vztahují k reklamám, mohou být tvůrci reklamních oznámení značně omezení při tvorbě a kreativním zpracování svých nápadů.

¹⁰⁵ SVĚTLÍK, Jaroslav. *Reklama (Teorie, koncepce, modely)*. Rzeszów: Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, 2017.

¹⁰⁶ SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘICHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání*. Student (Leges). Praha: Leges, 2019.

Závěr

Právo se v dnešní době potýká se stále novými výzvami, které s sebou přináší vývoj společnosti. Ačkoli se právní řád snaží s vývojem udržet krok, má technický rozvoj stále určitý náskok, který se v posledních letech ještě prohloubil. Lidé již tráví značnou část svého času na sociálních sítích, na kterých hledají zábavu, vzdělání nebo kontakt s ostatními lidmi. Sociální sítě však mohou být i místem, ve kterém dochází k porušování či ohrožování dílčích práv a tím i práva autorského. Účelem této práce bylo shrnutí vybraných aspektů sociálních sítí, kdy může k takovému porušení či ohrožení dojít, a s tím spojenými situacemi, stejně tak shrnutí právní úpravy a možného řešení. V dosavadní právní praxi není problematice sociálních sítí z pohledu autorského práva věnována pozornost tak jako jiným aspektům tohoto fenoménu, nicméně i přesto může být důležité nezapomenout na potenciál, který sociální sítě poskytují pro originální tvorbu a realizaci lidské kreativity.

Hledání adekvátního řešení je věnována pozornost jak na národní úrovni, tak na úrovni Evropské unie. Spolu s problematikou autorského práva přichází i nová výzva ve formě umělé inteligence, která může být novým přínosem pro sociální sítě i pro autorskou tvorbu. Nyní bude důležité vytvořit a vyvíjet takovou úpravu, která by dokázala reagovat na nové fenomény dostatečně obecným, ale přesto efektivním způsobem. Jak již bylo nastíněno výše, nemusí být využití umělé inteligence vždy komplikací při posouzení daného případu, například kdy je umělá inteligence využita pouze k mechanickým úpravám děl apod.

V dnešní době je však možná narazit už i na fotografie a videa, která jsou celkovým výtvozem umělé inteligence. Ta nebyla tedy využita pouze k finální úpravě, nýbrž ke značné části procesu tvorby. V takovém případě se nabízejí řešení spočívající v považování uživatele umělé inteligence za autora, který jí poskytl vstupní informace k tvorbě, dále považování tvůrce umělé inteligence zároveň za autora výsledného díla, nebo považování samotné umělé inteligence za způsobitou k tomu být autorem.

První případ, kdy lze za autora považovat uživatele, byl řešen například ve Velké Británii.¹⁰⁷ Druhý případ byl již také řešen, nicméně nikoli v evropských zemích, nýbrž v Číně. Čínské soudy tak stanovili, že lze považovat uživatele umělé inteligence za autora díla.¹⁰⁸ Třetí případ byl řešen v Jihoafrické republice u patentového úřadu, který povolil zápis podaný umělou inteligencí.¹⁰⁹ Ve všech zmíněných případech je ale nutné nezapomínat, že se jedná o více či méně odlišné právní systémy. Ty se mohou v právní úpravě konkrétních záležitostí v různé míře rozcházet s kontinentálním právním systémem a nemusí být tak ideální je považovat za zdroj inspirace pro naši právní úpravu. V rámci kontinentálního právního systému, který vychází ze sejetí autorství s fyzickou osobou, tak nemusí být efektivní pojetí umělé inteligence jako další osoby, případně její podřazení pod osobou fyzickou či právnickou. Prozatím však bude nutné individuálně zkoumat míru, jakou byla umělá inteligence využita při tvorbě výsledných autorských děl.

¹⁰⁷ Thaler (Appellant) v Comptroller-General of Patents, Designs and Trade Marks (Respondent), 20. 12. 2023

¹⁰⁸ ZHOU, Bo. Artificial Intelligence and Copyright Protection --Judicial Practice in Chinese Courts. Online. Dostupné z: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/conversation_ip_ai/pdf/ms_china_1_en.pdf. [cit. 2024-03-03].

¹⁰⁹ ANTUNES, Diogo. Artificial Intelligence as an Inventor: A brief Exploration of South African Intellectual Property Law. Online. 2023. Dostupné z: <https://inventa.com/en/news/article/921/artificial-intelligence-as-an-inventor-a-brief-exploration-of-south-african-intellectual-property-law>. [cit. 2024-03-03].

Zdroje

Seznam použité literatury

BROZ, Jan. Karikatura v judikatuře Ústavního soudu: ochrana důstojnosti versus svoboda projevu. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2018, č. 3, s. 493 - 516.

CRAIG, Paul a DE BÚRCA, Gráinne. *EU LAW*. 7. United Kingdom: OXFORD University press, 2020. ISBN 978-0-19-885664-1.

DIJCK, J., *The Culture of Connectivity, A Critical History of Social Media*, Oxford University Press 2013
Dehlinger, J., Dixon, J., *Mobile Application Software Engineering: Challenges and Research Directions*, Towson University

DEHLINGER, J., DIXON, J., *Mobile Application Software Engineering: Challenges and Research Directions*, Towson University

FALADOVÁ, Adéla. Velká novela autorského zákona 2022. *Duševní vlastnictví*. 2023, č. 2, s. 3 - 12.

HÁJEK, Vítězslav. *MANAGEMENT a MARKETING*. Hradec Králové, 2016.

CHROMÝ, J., *Komunikace, média, vzdělávání, kultura*. Didaktika, pedagogika. Praha: Extrasystem Praha, 2014.

KOPECKÝ, Martin. *Správní právo: obecná část*. Beckovy právnické učebnice. V Praze: C.H. Beck, 2019.

MYSLIVEC, D., (2022). *Právní aspekty interoperability software*. Zdroj: Revue pro právo a technologie č. 26/2022, rubrika Téma, str. 277 – 338

MYŠKA, Matěj. *Výjimky a omezení autorského práva v prostředí digitálních sítí*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2020.

POLČÁK, Radim. *PRÁVO A EVROPSKÁ INFORMAČNÍ SPOLEČNOST*. Brno: Masarykova univerzita, 2009.

PRCHAL, Petr. *Limity autorskoprávní ochrany*. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-141-0.

RABAN, Přemysl. *Závazkové právo*. Brno: VK, 2019.

SEARGEANT, P., TAGG, C., *The Language of Social Media: Identity and Community on the Internet*. Palgrave Macmillan UK, 2014
Stephen M. Marson PhD, *A Selective History of Internet Technology and Social Work, Computers in Human Services*, ACSW, 1997.

ŠLOŠARČÍK, I. *Právní a politický rámec Evropské unie*, 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2020.

SRSTKA, Jiří; BARTÁK, Jan; DOBŘIHOVSKÝ, Tomáš; KOUKAL, Pavel; LEŠKA, Rudolf et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Student (Leges). Praha: Leges, 2019.

SVĚTLÍK, Jaroslav. *Reklama (Teorie, koncepce, modely)*. Rzeszów: Wyższa Szkoła Informatyki i Zarządzania w Rzeszowie, 2017.

SVOBODA, T., Sociální sítě a veřejný zájem. Zdroj: *Právník* č. 7/2021, rubrika Stati, str. 580-596

TELEC, Ivo a TŮMA, Pavel. *Autorský zákon. Komentář*. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019.

TOMÁŠEK, M., TÝČ, V. a kol. *Právo Evropské unie*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2017.

WELLER, K., BRUNS, A., BURGERR, J., MAHRT, M., PUSCHMANN, C., *Twitter and Society*, Peter Lang Publishing, Inc. New York, 2014
MYSLIVEC, D., (2022). *Právní aspekty interoperability software*. Zdroj: Revue pro právo a technologie č. 26/2022, rubrika Téma, str. 277 – 338

ZIBNER, Jan. *Umělá inteligence jako technologická výzva autorskému právu*. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR). Praha: Wolters Kluwer, 2022.

Zinoviev, D., Sarkar, A., Bicen P., (2023). The “Non-Musk Effect“ at Twitter, Suffolk University, Boston, MA, USA

Internetové zdroje

ANTUNES, Diogo. Artificial Intelligence as an Inventor: A brief Exploration of South African Intellectual Property Law. Online. 2023. Dostupné z: <https://inventa.com/en/news/article/921/artificial-intelligence-as-an-inventor-a-brief-exploration-of-south-african-intellectual-property-law>. [cit. 2024-03-03].

Britannica (2023), *TikTok* [online], [cit. 2-10-2023].
<https://www.britannica.com/topic/TikTok>

Danah M. Boyd, Nicole B. Ellison, Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship, *Journal of Computer-Mediated Communication*, Volume 13, Issue 1, 1 October 2007, Pages 210–230, <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>

DIEPEVEEN, Leonard. Parody and Pastiche. Online. *Oxford Research Encyclopedia of Literature*. 2020. Dostupné z: <https://oxfordre.com/literature/display/10.1093/acrefore/9780190201098.001.001/acrefore-9780190201098-e-1106>. [cit. 2024-02-18].

DZIAMBOVÁ, Veronika. Product placement a jeho projevy v praxi. Online. *Právní prostor*. 2016. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/obcanske-pravo/product-placement-a-jeho-projevy-v-praxi>. [cit. 2024-02-25].

HORNER, Al. Not OK, computer: how it feels to have your music leaked. Online. *The Guardian*. 2019. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/music/2019/jun/17/hackers-music-industry-leaks-radiohead>. [cit. 2023-10-18].

KAPLAN, Andreas M. a HAENLEIN, Michael. The Britney Spears universe: Social media and viral marketing at its best. *Business Horizons*. 2012, č. 55.

KYŠA, Leoš. Zloději ovcí, písní a nápadů. Online. *E15.cz*. 2013. Dostupné z: <https://www.e15.cz/byznys/ostatni/zloději-ovci-pisni-a-napadu-1006788>. [cit. 2024-02-25].

Madonna hacker sentenced to imprisonment. Online. In: HAMER, Dotan. Legal Portal for Internet, Cyber and Information Technologies. 2015. Dostupné z: <https://www.law.co.il/en/news/2015/07/18/madonna-hacker-sentenced-to-prison/>. [cit. 2023-10-18].

MUSLIMIN, M. The Use of Pseudonym in Social Media. Online. *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*. Č. 477, s. 490-494. Dostupné z: <https://www.atlantis-press.com/proceedings/iccd-20/125945336>. [cit. 2023-10-21].

Pohádkové postavičky v reklamě: nákladné licence a přísná pravidla. Online. *MediaGuru*. 2013. Dostupné z: <https://www.mediaguru.cz/clanky/2013/05/pohadkove-postavicky-v-reklame-nakladne-licence-a-prisna-pravidla/>. [cit. 2024-02-25].

The Library Quarterly. Online. 1979, roč. 49, č. 3. 1979. ISSN 0024-2519. Dostupné z: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/10.1086/630168>. [cit. 2023-10-1].

TŮMOVÁ, Štěpánka. Typologie uživatelů: sociální sítě a knihovny. Online. *ProInflow*. 2012, roč. 4, č. 1, s. 62-77

VAVREČKA, Jan. Co je to reklama a proč je problém na to odpovědět. Online. *eLaw - právní portál*. Dostupné z: <https://next.codexis.cz/literatura/LT29296?workspaceId=c3fd34fa-b6a7-4ed8-85f6-2e57f94b23b3&hash=unit-3>. [cit. 2024-02-23].

WANG, Yubin; LIE, Tingwen; TAN, Qinfeng; SHI, Jinqiao a GUO, Li. Identifying Users across Different Sites using Usernames. Online. *International Conference on Computational Science 2016*. 2016, č. 80, s. 376–385. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/journal/procedia-computer-science/vol/80/suppl/C>. [cit. 2023-10-21].

ZHOU, Bo. Artificial Intelligence and Copyright Protection --Judicial Practice in Chinese Courts. Online. Dostupné z: https://www.wipo.int/export/sites/www/about-ip/en/artificial_intelligence/conversation_ip_ai/pdf/ms_china_1_en.pdf. [cit. 2024-03-03].

Seznam použitých právních předpisů

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele

Zákon č. 40/1995 Sb., o regulaci reklamy

Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů

Zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2018/1972 ze dne 11. prosince 2018, kterou se stanoví evropský kodex pro elektronické komunikace, přepracované znění.

Důvodová zpráva k zákonu č. 429/2022 Sb., kterým se mění zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony

Sdělení komise – Autorské právo ve znalostní ekonomice, COM(2009) 532 v konečném znění.

Návrh Směrnice Evropského parlamentu a Rady o autorském právu na jednotném digitálním trhu ze dne 14. 9. 2016, COM(2016) 593

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru 2017C 125/03, 522. plenární zasedání ESHV ve dnech 25. a 26. ledna 2017

Sdělení Komise Evropskému parlamentu a Radě Evropy, Pokyny k článku 17 směrnice 2019/790 o autorském právu na jednotném digitálním trhu, COM(2021)288 ze dne 4. 6. 2021)

Resumé

Social media have in the recent past become an irrefutable part of people's everyday life. With the opportunity to seek entertainment and communication, however, the environment of social media can be a place where the individual rights of users may be violated. In the present, the social media are usually associated with the freedom of speech, nevertheless their potential is much greater.

In this thesis attention is paid to definition of the concept of the social media from a legal perspective with a focus on selected platforms. In addition, this thesis focuses on the legislation development and the possible infringement of the copyright supported by case law. Selected chapters of this thesis are dealing with the issue of responsibility for the content on social media, liability of the provider and whether a social media can be the subject of copyright. Finally, the legal regulation of advertising is outlined, as advertising is an integral part of the internet and social media.

The legal regulation of this issue is still being modified, as the law may not always be able to address current issues adequately. This thesis thus summarises certain aspects of social networking issues that may play an important role in the future.